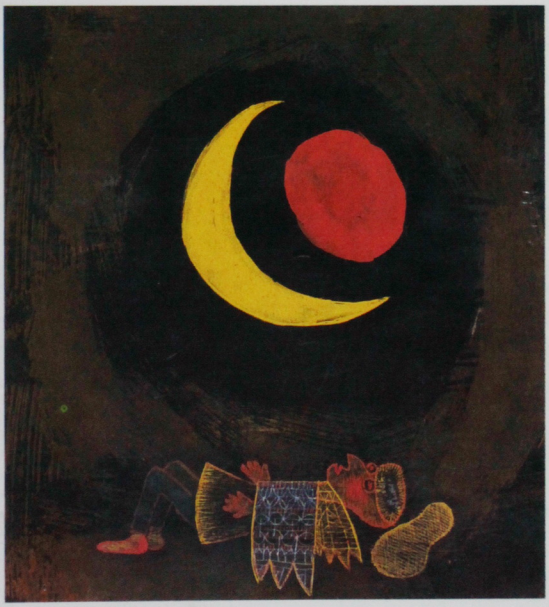
1990 NOBEL ÖDÜLÜ

OCTAVIO PAZ

KARTAL MI GÜNEŞ Mİ

TÜRKÇESİ : ALİ CENGİZKAN

VYAYINLARI

OCTAVIO PAZ

KARTAL MI, GÜNEŞ Mİ?

VERSO YAYINCILIK

●

Birinci Baskı : ARALIK 1984
İkinci Baskı : EKİM 1990
Üçüncü Baskı : KASIM 1990

VERSO YAYINCILIK A.Ş.
P.K.: 359 Yenişehir/ANKARA

Genel Dağıtım ve Pazarlama:
SCG LTD. ŞTİ.
Konur Sokak 8/6 Kızılay-ANKARA
☎ 117 97 47

Kapak Düzeni: **VE Reklam**
MacDizgi: **Atölye Seven, 286 54 51**
Baskı: **Maya Matbaacılık, 118 01 53**

OCTAVIO PAZ

KARTAL MI GÜNEŞ Mİ

SEÇME ŞİİRLER

Türkçesi
Ali Cengizkan

V YAYINLARI

ÖNSÖZ

Octavio Paz'ın şiirlerini ilk kez Ülkü Tamer çevirisiyle tanıdım (Sanat Olayı, s. 8, Ağustos 1981). Daha sonra Tomris Uyar, Onat Kutlar, Gürhan Uçkan, Adnan Özer ve ben, bazen aynı ama çoğunlukla farklı şiirleri çevirerek Octavio Paz'ı Türk okuruna tanıtmaya çalıştık. Bu kitabı oluşturan şiirler (Octavio Paz, Selected Poems. *A Bilingual Edition, ed. by Ch. Tomlinson, Penguin Books, 1979) adlı kitaptan çevrildi. Çeviri açısından İngilizce metne bağlı kalmakla birlikte, özellikle ses, cümle yapısı ve bazen de anlam açısından İspanyolca özgün metni de gözönünde bulundurdum. Sanırım bunun belirgin sonuçları ortaya çıktı. Kitabın adını 'seçme şiirler', 'seçilmiş şiirler' gibi genel bir başlık yapmak yerine, ileride Senör Paz'ın da katkısıyla başka çevriler de yapılabilir düşüncesiyle, bu toplamı da bir anlamda karşılayan ve ayrıca kitaplarından birinin adı olan 'Kartal Mı, Güneş Mi?' koymak bence daha doğruydu. Derlediğim yaşamöyküsü ve küçük sözlük ise, umarım şiirlerle koşut okunduğunda anlam kazanır ve kazandırır. Son olarak, bu şiirlerin şairine ve onları Türkçe söyleyen diğer şairlere, bin selam.*

Ali Cengizkan
Ankara, Aralık 1984

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Senór Paz 1 Nisan 1985'te imzaladığı kitaplarda "hiç konuşmadığım ve görmediğim, eski arkadaşıma" diyordu, "aramızdaki uzaklık çok fazla ama şiir birleştirir bizi". "Başka ufuklardan bir selam!" Con un saludo! *Yeni kitaplara!*

Ali Cengizkan
Ankara, Ekim 1990

OCTAVIO PAZ

1914'te Meksiko'da doğan Octavio Paz, yalnız Meksika'nın değil Latin Amerika ve Avrupa'nın da sayılı şairlerinden birisidir. Çok erken yaşlarda şiire başlamıştır. İlk şiirlerinde Quevedo, Gongóra ve Sor Juana Ines de la Cruz gibi şairlerle geleneksel biçimlerin etkisi sezilir. 1937'de iç savaştaki İspanya'nın Cumhuriyetçi kesimine gitmiş, dönüşünde Meksiko'da, dönemin Meksikalı ve İspanyol şairlerini biraraya toplayan *Taller* dergisini yayınlamaya başlamıştır. 1943-45 yılları arasında yeni başladığı diplomatik görev nedeniyle ABD'nde bulunmuş, bundan sonra da ardarda diplomatik görevlerle pek çok ülkeye gitmiş, Paris'te, aralarında Andrè Breton, Henri Michaux ve diğer şair ve sanatçıların bulunduğu bir arkadaş grubuyla birlikte olmuştur. 1949'da, önemli ilk şiir toplamı olàn *Libertad bajo palabra*'ı yayınlamış, 1950'de ise Meksika insanı üzerine antropolojik/sosyo-kültürel çalışması olan *El labirento de la soledad* (Yalnızlık Dolambacı, Türkçesi: B. Güvenç) çıkmıştır. 1956'da şiir üzerine denemelerinden oluşan *El arco y la lira* yayınlanmış, aralarında Türkçe de olan pek çok dile çevrilen *Piedra de sol* (Güneş Taşı) adlı uzun şiiri ise 1957'de yayınlanmıştır. 1962' de başlayan Hindistan elçiliği görevi onun doğu kültürleriyle tanışmasına ve giderek de *Ladera este* kitabındaki Hinduizm ve Şaktizm etkisi altındaki şiirleri yazmasına yolaçmıştır. Antropoloji, estetik ve politika üzerine düzyazılarını *Corriente alterna* ve *Conjunciones y disyunciones* adlı kitaplarda toplayan Paz, Meksika hükümetinin Meksiko'da giriştiği öğrenci katliamı nedeniyle 1968'de Hindistan Büyükelçiliği görevinden istifa etmiştir. 1970'de Cambridge Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yapan Paz, 1971'de Meksiko'ya dönmüş ve

Latin Amerika'nın kültürel yaşamında yankılar yaratan etken sanat/yazın/eleştiri/politika dergisi *Plural*'ı yayınlamaya başlamıştır. Şiir yazmayı sürdüren Paz, Nerval, Hölderlin, Baudelaire, Rimbaud ve Başo gibi şairleri İspanyolca'ya çevirmiş, bu arada çok verimli bir biçimde düzyazı ürünleri de ortaya koymuştur. Hükümetin baskısı nedeniyle 1976'da *Plural*'den çekilen Paz ve yazı kurulundaki arkadaşları, *Vuelta* adlı yeni bir aylık dergi çıkarmaya başlamışlardır. 1980'de Harvard Üniversitesi'nde doktorası alan, 1981'de Cervantes, 1982'de Neustadt Ödülünü kazanan Octavio Paz, 1987'de *Aradaki Ağaç* adlı son şiir kitabını yayınlamıştır. 11 Ekim 1990'da Nobel Edebiyat Ödülünü almıştır.

Şiir Kitapları

Luna Silvestre (1933), Bajo tu Clara y Otras Poemas sobre Espanà (1937), Raiz de Hombre (1937), Entre la Piedra y la Flor (1941), A l Orilla del Mundo (1942), Libertad bajo Palabra (1949), Aguila o Sol? (1951), Semillas Para un Himno (1956), Piedra de Sol (1957), La Estacion Violenta (1958), Libertad bajo Palabra (1960-1935/57 arası toplu şiirler), Salamandra (1962), Viento Entero (1965), Blanco (1967), Discos Visuales (1968), Ladera Este (1969), La Centena (1969), Topoemas (1971), Renga (1971), Pasado en Claro (1975), Vuelta (1976), Poemas (1935-1975).

Düzyazı Kitapları

El Labirento de la Soledad (1950), El Arco y la Lira (1956), Las Peras del Olmo (1957), Cuadrivio (1965), Los Signos en Rotación (1965), Piertas el Campo (1966), Corrienta Alterna (1967), Claude Levi-Strauss o el Nuevo Festin de Esopo (1967), Marcel Duchamp o el Castillo de la Pureza (1968), Conjunciones y Disyunciones (1969), Postdata(1970), El Mono Gramàtico (1971), Las Cosas en su Sitio (1971), Traducciòn: Literatuva y Literalidad (1971), El Signo y el Garabato (1973), Los Hijos del Limo (1973), Marcel Duchamp: Aparencia Desunda (1978), Xavier Villarrutia en Persona y en Obra (1978), El Obro Filantropico (1979), In Mediaciones (1979).

ŞİİR VE TARİH

Her şiir, tarihle şiiri şiirin yararına bir uzlaştırma girişimidir. Şair kendini içinde yaşadığı toplumla tanımladığında ve 'çağın akıntısı' denilen şeyi paylaştığında bile, –modern dünyada giderek daha az düşlenebilir olan bir uç durum–, tarihin zorba egemenliğinden sakınmaya çalışır. Bütün büyük şiir deneyleri –büyülü formülden ve epik şiirden otomatik yazıya kadar–, şiirin, içinde tarih ile şiir, gerçek ile söylence, konuşulan dil ile imgelemin, biricikliği olan günlerle şenliğin, capcanlı bir günle gizli bir verimliliğe adanmış olanın bir yeni dönem başlatmak üzere sürekli döndüğü bir ergitme potası olduğunu savlarlar. Şiirin doğası Bayram'ın doğasına benzer, ki o da takvimde bir tarih olmanın yanında, zaman dizisinde bir kırılma ve dün ya da yarın olmaksızın sürekli olarak geri dönen bir şimdiye saldırıdır. Her şiir bir Bayram'dır, mutlak zamanın bir tortusu.

İnsanlarla tarih arasındaki ilişki bir kölelik ve bağımlılık ilişkisidir. Çünkü eğer bir kez tarihin baş kişileriysek, aynı zamanda onun hammaddesi ve kurbanlarıyızdır da; o bizim pahamıza gerçekleştirilebilir. Şiir bu ilişkiyi köktenci biçimde değiştirir; şiir ancak tarihin pahasına gerçekleştirilebilir. Şiir bu ilişkiyi köktenci biçimde değiştirir; şiir ancak tarihin pahasına gerçekleştirilebilir. Bütün ürünleri –kahraman, katil, aşık, allegori, yazıt parçaları, nakarat, yemin; oynayan çocukların dudaklarındaki istençsiz çığlık, suçlu bulunan zanlı, ilk kez sevişen bir kız, rüzgarda dünyaya gelen bir cümlecik, bir parça ağlayış– bütün bunlar eskimiş sözler, yeni kullanılmaya başlayan sözler ve alıntılarla birlikte, kendilerini hiçbir zaman ölüme ya da duvara çalınmaya bırakmayacaklardır. En sona ulaşmaya, en üstün olana varmaya eğilimlidirler. Kendilerini nedenlerden ve etkilerden kurtarmaya çalışırlar. Kendilerini kurtaracak ve kendilerini kendileri kılacak şiiri beklerler. Tarih olmadan şiir

olamaz ama şiirin biricik görevi de tarihi dönüştürmekten başka birşey değildir. Onun içindir ki gerçek devrimci şiir vahiy gibi olan şiirdir.

Şiir, tarihle toplumun özü olan biricik şeyle, dille yapılır. Fakat şiir, konuşma dilini ve mantıksal düşünceyi yöneten yasalardan başka yasalarla dili yeniden yaratmaya çalışır. Bu şiirsel dönüştürme dilin en gizli kapaklı yerlerinde belirir. Cümleciktir dilin çekirdeği, en basit ögesi, yalıtılmış söz değil. Bir söz diğer sözler, bir cümlecik diğer cümlecikler olmadan varolamaz.

Demektir ki, her cümle bir başkasına gizli bir başvuru kaynağıdır ve bir başkasının açıklamasından da kolayca etkilenir. Her cümlecik 'birşey söyleme isteği'ni kendi ötesinde birşeye başvurarak gösterir. Dil, herbiri gidilmekte olan 'yönü' gösteren hareketli ve aralarında değiş-tokuş yapabilen simgelerin bir birleşimidir. Bu yolla anlam ve iletişim sözcüklerin 'amaçlılığına' dayandırılırlar. Fakat şiir onlara dokunur dokunmaz sözler ritmik birimlere ya da imgelere dönüşürler; kendi kendilerine ayakta dururlar, kendi kendilerine yeterler. Sözler birden hareketliliklerini yitirirler; düzyazıda birşeyi söylemenin pek çok yolu vardır, şiirde bir tek yolu. O, *birşey söyleme isteği* değil, *geri dönülmezcesine söylenmiş bir şeydir.* Bir başka deyişle, 'birşeye doğru gidiş' değildir, şundan bundan 'konuşmak' da değildir. Şiir dehşetten ya da aşktan sözetmez; gösterir onları. Geri alınamaz ve yerinden oynatılamaz olan şiir sözcükleri, kendi kendileri dışında açıklanamazlar. Anlamları artık onların ötesinde değil içindedir, imge anlamın 'içindedir'.

Şiirsel imgenin doğru işlevi, bize çelişkin ve indirgenemez görünen gerçeklikleri bir bütünde eritmektir. Ve bu işlem, yolaçtığı ve yeniden yarattığı bütünlükler arasındaki çelişki ve karşıtlıkları kaldırmadan ya da feda etmeden gerçekleşir. Şiirsel imgenin, sözcüğün kesin anlamıyla, açıklanamaz oluşunun nedeni budur. Şimdi şiirsel dil, gerçekliğin bize kendini belirttiği belirsizliği paylaşır. İmge dili dönüştürürken yalnızca gerçekliğe kapı açmaz, aynı zamanda onu soyar ve bize sonul bütünlüğü içinde gösterir. Cümlecik bir imge olmuştur. Şiir tek bir imgedir ya da parçalanamaz bir imgeler burcudur. Gerçeklik dediğimiz şeyin yokoluşuyla

doğan boşluk, ahenksizliklerini kaçınılmaz bir biçimde bir imalar sistemine dönüştürmek isteyen ayrışık ya da çelişik görüntüler kalabalığıyla dolar - şiir: donuk, ayartılabilir ama onlara dokunmak isteyen dudaklar olduğunda alev alıp yanabilen sözcükler evreni. Belli zamanlarda, bazı konuşmacıların ağzında, cümlecik değirmeni gerçek hakkında kanıt sunan ve sergileme aramayan kaynağa dönüşür. O zaman biz, zamanın doluluğuna aktarılmış oluruz. Şair, dili son damlasına kadar sömürerek onu aşar. Tarihi vurgulayarak onu soyar ve ne olduğunu gösterir bize: Zaman.

Tarih bizi, bunun amaçsız ve sonu olmayan bir hayaletler geçidi olduğundan kuşkulandırdığında, dilin belirsizliği daha öne çıkar ve herhangi bir gerçek diyaloğu önler. Sözler anlamlarını yitirirler, dolayısıyla iletişim güçlerini de. Tarihin yalnızca bir olaylar dizisine indirgenmesi, dili de bir cansız simgeler toplamına indirger. Tüm insanlar aynı sözleri kullanır ama birbirlerini anlamazlar. Ve insanlar için sözcüklerin anlamı üzerinde 'anlaşmaya varmayı' denemek boşunadır. Dil bir anlaşma kuralları toplamı değil, insanların ondan koparılamayacakları bir boyuttur. Her sözel serüven bir bütündür; insan kendisini ve yaşamını bir sözün karşı kefesine koyabilir. Öyleyse, yeni bir diyaloğu gerçekleştirebilecek tek kişi de şairdir. Şairin yazgısı, hele bizimki gibi bir dönemde *'donner un sens plus pur aux mots de la tribu*'dur. Bu, sözcüklerin günlük dilden köklenip bir şiirde yeniden dünyaya geldiklerini gösterir. Modern şiirin simyacılığı denen şey bu gerçekten kaynaklanır. Fakat sözcükler insanlardan ayrılamazlar. Öyleyse, şiir etkinliğini şairin dışında şiirin karşıladığı büyülü nesnede varolamaz; tersine, deneyiminin merkezine insanın kendisini almıştır. Karşıtlar insanın kendinde de erirler, yalnızca şiirde değil. İkisi de birbirinden ayrılamaz. Rimbaud'nun şiirleri Rimbaud'nun kendisidir; üstüne sözün indiği bir vahşiye çevirme girişimlerine karşın, o, parlak küfürlerle savrulan bir delikanlıdır. Hayır, *şair ve sözü birdir.* Şu son yüz yıldır uygarlığımızın en büyük şairlerinin yinelediklerı söz bu oldu. Yüzyılımızın en son büyük hareketi olan gerçeküstücülüğün anlamı da daha farklı olmadı. Şair adına lâyık hiçbir şairin kayıtsız kalamayacağı bu girişimlerin büyüklüğü, bizi parçalayan ikilemi

bir kezliğine ve sonsuz olarak ortadan kaldırmaya çabalamasındadır, bu umutsuz çabada. Şiir bilinmeyene doğru atılır, yoksa bir hiçtir o.

Bugünkü koşullarda, şiirin aşırı savlarına başvurmak gülünç görünebilir. Tarihin egemenliği hiçbir zaman şimdiki kadar büyük olmamıştı, 'olayların' baskısı hiçbir zaman bu denli boğucu değildi. 'Bundan sonra ne yapmalı'nın zorbalığı gittikçe daha dayanılmaz olmakta, yapılanlar için hiçbir zaman bizim olurumuz alınmadığı ve yapılanlar insanın yokedilmesine yöneldiğine göre de, bununla oranlı olarak şiirsel etkinlik de daha gizli ve yalıtılmış olmakta ve seyrek gerçekleşmekte. Daha dün, şiir yazmak ya da aşık olmak yıkıcı eylemlerdi, ikili özelliğini ortaya çıkararak toplumsal düzenle uzlaşmanın bir biçimiydi. Bugün, o düzen kavramı yitirmiş durumda ve onun yerini güçler, kitleler ve direnişlerin bir toplamı doldurmuş. Gerçeklik sahte giysilerini bir yana koydu ve çağdaş toplum olduğu gibi görülebilmekte: Birbirlerinden ancak kullandıkları sertliğin derecesiyle ayırt edilen grupların yönelttiği propaganda ya da kırbaç zoruyla 'türdeşleştirilmiş' şeylerin 'ayrışık' bir toplamı. Bu koşullarda şiirsel yaratı saklanıyor. Şiir Bayram'sa eğer, mevsim dışında, sıklıkla gidilmeyen yerlerde yapılan bir yeraltı şenliğidir.

Fakat şiirsel etkinlik tüm eski yıkıcı güçlerini cinsellik ve bilinmezliğin verdiği işte bu güçle, daha seçik biçimlenmediği için daha az kargınmış da olmayan, bir aforoz kaldırma savaşımına dönüşmekte. Dün evrensel topluluğun özgür havasını içimize çekmek için gerekli olan şiir, bugün bizi gücün ve sayıların büyüsünden korumaya yarayan bir cin kovma duası olma niteliğini sürdürüyor. Diniliyor ki şiir, yaşamımızı bozmakla yetinmeyip vicdanlarımızı da yönetmek isteyen tüm güçlere karşı modern insanın *Hayır* demesinin yollarından biridir. Fakat bu olumsuzlama kendi içinde kendinden büyük bir *Evet*'i de barındırır.

OCTAVIO PAZ

(Meksika Şiiri Antolojisi'nden
(Anthology of Mexican Poetry),
Thames and Hudson, 1959)

LA ESTACION VIOLENTA'DAN (1948-57)

YIKINTILAR ARASINDA İLAHİ

Sicilya denizinin köpüklendiği yerde...
Góngora

Tüylerini seriyor ortaya kendiyle taçlanmış gün.
Tiz ve sarı bir çığlık
kaynar bir fışkırma, ortasına
tarafsız, iyiliksever bir göğün!
Görünüşler güzel onların bu anlık gerçeğinde.
Deniz kıyıya tırmanır
kayalar arasına tutunur, gözalan bir örümcek;
dağda morarmış bir yara ışıldar;
bir avuç keçi bir taş sürüsü olur;
güneş altın yumurtasını yumurtlar denize.
Herşey tanrıdır.
Bir kırık heykel
ışığın kemirdiği sütunlar
ölümün yaşadığı bir dünyada canlıdır yıkıntılar!

Gece iniyor Teotihuacàn'a.
Piramidin tepesinde oğlanlar marihuana çekiyor,
yırtıcı gitar sesleri.
Hangi ot, hangi şifalı su can verecek bize,
nerede kazıp çıkaracağız sözü,
dansı, kenti ve terazileri
ilahileri ve konuşmaları yöneten oranları?
Bir küfürle yükselir Meksika şarkısı
kararan bir renkli yıldız,
ilişki kapılarımızı tıkayan bir taş.
Toprakta çürümüş toprak tadı.

Gözler görür, eller dokunur.
Burada birkaç şey yeter:
Kaynana dili, dikenli mercan gezegeni,
başlıklı incirler,
yeniden dünyaya gelme tadındaki üzümler,
midyeler, o dikkafalı gençkızlar,
tuz, tereyağı, şarap, güneşin ekmeği.
Adalı bir kız bana yukarıdan, esmer güzelliğinin
doruğundan bakıyor,
ışıktan giysileriyle ince bir katedral.
Bir tuz kulesi, sahilin yeşil çamlarının önünde,
teknelerin beyaz yelkenleri yükseliyor.
Işık tapınaklarını kuruyor denizin üzerine.

New York, Londra, Moskova.
Gölge hayalet sarmaşığıyla örtüyor ovayı,
eğilen ve ateşli bitkileriyle,
fare kürküyle ve sıçan sürüleriyle.
Zaman zaman bir kansız güneş titriyor.
Dün kent olan dağlara dirseklerini dayayarak
Polifemo esniyor.
Altta, hendeklerin arasında bir insan sürüsü sürükleniyor.
Yakın zamanlara kadar insanlar kirli hayvanlardan
saydı onları.

Günün o güzelim biçimlerini görmek, onlara dokunmak.
Işığın nabzı, oklar ve kanatlar.
Masa örtüsündeki şarap lekesi kan kokuyor.
Mercanın dallarını suya çarpışı gibi
Duygularımı bu yaşayan saate uzatıyorum:
an, kendisini sarı bir uyumla gerçekleştiriyor.
Gün ortası, dakikalarla ağırlayan başak,
sonsuzluğun taşmakta olan kabı!

Düşüncelerim ikiye ayrılıp dolanıyor, düğümleniyor,
yeni baştan başlıyor sonra,
ve sonunda hız kesiyor, ağzı olmayan ırmaklar,
kan deltası, göz kırpmayan bir güneş altında.
Ve herşey bu bayat suyun çırpıntısında mı bitmeliydi?

Gün, her tüm bir gün,
yirmidört parçalı parlak portakal,
tek bir sarı, şekerli tadı
Akıl biçimlerde varlık bulur,
iki düşman bir olur uzlaşarak
vicdan aynası sıvılaşır,
bir kez daha bir efsaneler çeşmesi:
insan, görüntüler ağacı,
çiçek olan sözler edim olan meyvalar olur şimdi.

Napoli, 1948

KIRIK KÜP

İçe bakış açılır, bulantı ve alevden bir dünya doğar düş
görenin şakaklarında:
mavi güneş, yeşil rüzgar girdapları, nar yıldızlarını dürtüp
açan ışıktan gagalar,
ve tek başına günebakan, yanık bir sırtın ortasında dönen
bir altın göz,
ve çınlayan billur ormanları, yankı ve yanıt ve dalga orman-
ları, bir saydamlıklar diyaloğu,
ve rüzgar, ve bir fıskiye boynunun sonsuz duvarları arasında
suyun dörtnalı,
ve at, kuyrukluyıldız, gecenin yüreğini delen roket, ve tüyler
ve dağlar,
tüyler, meşalelerin, mumların, kanatların birden çiçeklenişi,
beyazlığın kaplaması her yanı,
ada kuşları, düş görenin şakağında şarkı söyleyenler!

Gözlerimi açtım, gökyüzüne baktım, ve gecenin yıldızlarla
nasıl kaplandığını gördüm:
canlı adalar, yalımlı adalardan bilezikler, yanan ve nefes
alan taşlar, canlı taş öbekleri,
ve bütün o çeşmeler ve berrak ışıklar, karanlık bir omuz
üstünde uzun saç lüleleri,
ve o denli çok ırmaklar, ve uzaktan belli belirsiz sesi ateş
yanındaki suyun, gölge yanındaki ışığın!
Harplar, harp bahçeleri.

Fakat tek başımaydım tarlada:
kaktüstü, ve dikenleri, ve güneşte yarılan büyük kayalar.
Çekirgeler sessizdi.
Kirecin ve yanık tohumların farklı kokusu havada,
köy sokakları, kuru yağmur dereleri,
ve haa ayrılırdı bin parçaya biri bağırsa: Kim var orada?
Çıplak tepeler, sönmüş bir volkan, taş ve o denli görkemin altında nefes nefese bir ses, ve kuraklık, tozun tadı,
tozda çıplak ayakların hışırtısı, ve tarlanın ortasında taşlaşmış bir fıskiye gibi duran bir ağaç!

Anlat bana, kuraklık, anlat bana, yanık toprak, öğütülmüş kemiklerin toprağı, anlat bana, acı çektirilen ay:
su yok mu,
yalnızca kan, yalnızca toz, yalnızca çıplak tabanlar mı var dikenler üzerinde,
yalnızca paçavralar ve böcekler için besin, ve kafir ayın altındaki uyuşukluk, o altın şef mi?
Kişneyen atlar yok mu, ırmağın kıyısında düzgün ve parlak büyük taşlar arasında,
durgun suda, yaprakların yeşil ışığı ve şafakta yıkanan kadın ve erkeklerin bağrışmaları altında?
Tanrılar nerede, tahıl tanrısı, çiçek tanrısı, kan tanrısı, Bakire,
hepsi de öldü mü, hepsi de uzaklaştı mı, tıkanmış pınarın kenarında kırık su küpleri?
Yalnızca ödlübağa mı yaşamakta?
Yalnızca gri-yeşil ödlübağa mı yanıp parlamakta Meksika gecelerinde?
Yalnızca şişko reis Cempoala mı ölümsüz?

Kanla sulanmış ilahi yeşim ağacının altında boylu boyunca uzanmak, iki genç köle kendisini yelpazelerken,
büyük halk topluluklarına yol göstermek, haça dayanarak: silah ve baston,
savaş giysileri içinde, taştan bir maske arkasında, ateş eden müfrezelerin dumanlarını değerli bir esans gibi içine çekerek,
ya da haftasonlarını uzatarak kıyıdaki müstahkem evinde metresi ve onun neon takılarıyla?
Yalnızca ödlübağa mı yaşamakta?

Bıçak ve kırık camlardan oluşan kuyruğuyla soğuk yeşil öfkeye bak,
uyuz gibi uluyan köpeğe bak,
suskun nilüfere, dikenlerini dikleştiren kaktüse, yaralanan ve kanayan çiçeğe bak,
keskin, acımaz geometrisi bir işkence aracı olan çiçeğe,
uzun dişleri ve amansız gözleriyle geceye bak, görünmez bir taşla deri yüzen geceye,
takırdayan dişleri dinle,
kemik kıran kemikleri dinle,
insan derisinden davula vuran kalça kemiğini,
göğüs davulunu ezen öfkeli ökçeyi,
davul zarımızın tam-tamlarını çalan çılgın güneşi,
sarı bir kral gibi yükselen ve herşeyi kökleyen ve tek başına danseden ve düşen toza bak,
kökleri birden kuruyan bir ağaç gibi, ilk fiskeyle yıkılan bir kule gibi,
düşen ve kalkan ve toz yutan ve yine de sürünen adama bak,
kayayı delen ve yüzyılları delen ve dişlerini gıcırdatarak ışığı ısıran insan göceğine,
kırılmış kayaya, kırılmış insana, kırılmış ışığa bak.

Gözlerimizi açtığımızda ve kapadığımızda aynı
şeyler midir?
Düşünce yanar bizim iç kalelerimizde, bir başkası onun
yerine yükselsin diye, yalımlar ve gözalıcı parlaklık
içinde,
kafatasını çatlatan bir ağaca büyüyen imge tohumu,
kendisini söyleyecek dudaklar arayan söz.
Büyük taşlar engel oldu eski insan pınarına, taştan yüzyıllar,
kayraktaşlarından yıllar, cansıkıcı taş dakikalar yığılı
durur insan pınarının üzerinde.

Anlat bana, kuraklık, dişsiz zamanın, dişsiz açlığın
parlatıp düzelttiği taş,
açlık olan yüzyıllar, ve yüzyıl olan dişler tarafından
öğütülen toz,
anlat bana, toza bulanan kırık küp, anlat bana,
kemik kemiğe, insan insana, açlık açlığa sürtsün diye mi
doğdu ışık,
kıvılcım ve ağlayış, söz fışkırıncaya kadar sonunda,
su akıncaya ve firuze renkli geniş yapraklı ağaç ayağa
kalkıncaya kadar sonunda?

Gözümüz açık uyumalı, ellerimizle düş görmeliyiz,
kendi yatağını arayan ırmağın, kendi dünyasını düşleyen
güneşin düşlerini görmeliyiz,
yüksek sesle düşlemeli, şarkı kök salıp gövde, dallar, kuşlar
ve yıldızlara dönüşünceye kadar şarkı söylemeliyiz,
kadınca suyu, içeceğimiz ve kendimizin ayırdına varacağımız
ve kendimize geleceğimiz kaynak,
bize insan olduğumuzu söyleyen kaynak, gecede yalnız
başına konuşan ve bizi adımızla çağıran su,

ben, sen, o, biz diyen sözlerin kaynağı, büyük ağacın,
yağmurun yaşayan heykeli altında,
kendimizi tanıyarak ve adlarımıza güvenerek o güzel
adılları söylediğimiz yerde,
geriye doğru kaynağa doğru gitmeli düşlerimiz, yüzyıllara
gerisin geri kürek sallamalı,
bebeklikten öte, başlangıçtan öte, vaftiz sularından öte,
insanla insan arasındaki duvarları yıkmalı, ayrılan ne varsa
birleştirmeli,
yaşam ve ölüm karşı dünyalar değil, biz çift çiçekli bir sapız,
yitik dünyayı bulmalıyız, içeriden ve dışarıdan düşlemeli,
gecelerin doğmelerini deşifre etmeli, öğle üzeriyle yüzyüze
gelmeli ve maskesini yırtmalı onun,
güneşin ışığında yunmalı ve gecenin meyvasını yemeli ve
yıldızlarla ırmakların nakışlarını çözmeli,
ve kanın, gelgitin, yeryüzünün ve gövdenin söylediklerini
anımsamalı, ve kalkış noktamıza geri dönmeli,
ne içeride, ne de dışarıda, ne yukarıda ne de aşağıda, bütün
yolların başladığı dörtyol ağzında,
çünkü ışık bir su sesiyle türküleniyor, su yaprakların
sesiyle,
ve şafak meyva yüklü, gece ve gündüz sakin bir ırmak gibi
uzlaşma içinde akarlar,
gece ve gündüz aşık bir erkekle kadın gibi okşarlar
birbirlerini,
mevsimler ve tüm insanlık bitimsiz bir ırmak gibi
yüzyılların kemerleri altından akar,
çıkışımızın canlı merkezine doğru, sondan ve başlangıçtan
ötede.

Meksiko, 1955

IRMAK

Huzursuz kent kanımda dolanır bir arı gibi.
Ve yakınıp duran bir inlemeyi uzun bir S gibi izleyen uçak,
uzak köşelerde kıvrılıp kalan tramvaylar,
birisinin *plaza*'da geceyarısı silkelediği güceniklikle
yüklenmiş şu ağaç,
yükselen ve parçalanan ve yitip giden ve kulakta kıvır kıvır
dönen bir sır fısıldayan sesler,
karanlığı açarlar, a'ların ve o'ların uçurumlarını, suskun
seslilerin tünellerini,
gözlerim bağlı aşağıya doğru koştuğum dehlizler, uykulu
abece bir mürekkep ırmağına benzeyen çukura düşer,
ve kent gidip gelir ve taştan gövdesi tapınağıma ulaşırken
parçalanır,
bütün gece, teker teker, heykelden heykele, çeşmeden
çeşmeye, taştan taşa, tüm bir gece boyunca,
kırık parçaları alnımda birbirlerini ararlar, bütün gece
boyunca kent benim ağzımdan konuşur uykusunda,
nefesi kesik bir söylev, suların kekeleyişi ve tartışan taş,
onun öyküsü.

Bir an kıpırtısız durmak, gidip gelen, gidip gelen ve hiçbir şey
söylemeyen kanımı durgunlaştırmak,
bir incir ağacının gölgesinde oturan yogacı gibi üstüme ku-
rulan, ırmak kenarındaki Buda gibi, an'ı durdurmak,
tek bir an, zamanın kenarına kurulan, benim uykusunda
konuşan ve hiçbir şey söylemeyen ve beni kendisiyle
birlikte sürükleyip taşıyan ırmak imgemi silmek için,

kıyıda ırmağı durdurmak için, an'ın kilidini açmak, onun şaşkın odalarına girerek suyun merkezine ulaşmak için oturmuş,
çeşmeden su içmek, taş dudaklardan dökülen mavi hecelerin çağlayanı olmak,
kendi kenarına oturan Buda gibi gecenin kıyısına oturmak, kapaklı an'ın titrek ışığı olmak,
yanışı ve çözülüşü ve doğuşu an'ın, zamanın kenarında koşuşturan derin soluğu gecenin,
ırmağın söylediğini söylemek, dudaklara benzeyen uzun bir söz, hiçbir zaman bitmeyenm uzun bir söz,
zamanın taştan cümlelerle söylediklerini söylemek, suların kapladığı dünyaların geniş el-kol hareketleriyle.

Şiirin ortasında büyük bir umarsızlık çöker üstüme,
herşey terkeder beni,
yanımda hiç kimse yok, arkamda yazdıklarıma dikilen o gözler bile,
ne arkamda, ne de önümde, hiç kimse, kalem isyan eder, ne başlangıç var, ne de son, atlayabilecek bir duvar ne de,
ıssız bir *promenad*'dır şiir, söylenen söylenmemiştir,
söylenmeyen de söylenemez zaten,
kuleler, yıkılmış teraslar, asma bahçeleri, siyah tuzdan bir deniz, kör bir krallık,
Hayır,
kendimi durdurmak, susmak, göz kapaklarımdan bir yeşil filiz uçverene kadar gözlerimi kapalı tutmak, bir güneşler filizi,
ve abece görüşün rüzgarı altında uzun uzun sallanır ve akıntı bir dalgaya yuvarlanır ve dalga bendi yıkar,
kağıt, yıldızlarla ve şiir karmakarışık sözler ormanıyla kaplanıncaya kadar beklemek,
Hayır,

söyleyeceğim hiçbir şey yok, kimsenin söyleyeceği bir şey yok, hiçbir şey ve hiç kimse, yalnızca kan,
kanın bu geliş gidişi dışında hiçbir şey, yazıların üstündeki yazının, şiirin ortasında yinelenen aynı sözcüğün dışında,
zamanın heceleri, parçalanmış harfler, mürekkep lekeleri, gidip gelen ve hiçbir şey söylemeyen ve beni de kendisiyle sürükleyip taşıyan kan.

Ve konuşurum, yüzüm kağıda eğilmiş ve yanımda birisi yazar kanım gidip geldikçe,
ve kent kendi kanında gider ve gelir, bir şey söylemek ister, zaman bir şey söylemek ister, gece konuşmak ister,
bütün gece boyunca adam tek bir sözcük söylemek ister, söylevini vermek sonunda, ufalanmış taşlardan yapılmış
ve ben kulak kesilirim, adamın söylediklerini duymak, sürüklenen kentin söylediklerini yinelemek isterim,
bütün gece parçalanmış taşlar birbirlerini ararlar, elyordamıyla alnımda, bütün gece su taşa karşı savaşır,
sözler geceye karşı, gece geceye karşı, donuk savaşçıyı hiçbir şey aydınlatmaz.
silahların vuruşları taşa tek bir parça ışık bile koparamaz, geceye bir kıvılcım, kimse bir erteleme bağışlamaz,
ölümsüzler arasında ölümüne bir savaştır, geri çekilmeyi sunmak, kan ırmağını, mürekkep ırmağını durdurmak için,
sözler ırmağını durdurmak için, akıntı yukarı geri gitmek için, ve gece altın yalımlı iç organlarını kendi kendine sergilesin diye,
su göstersin yüreğini, bir boğulmuş aynalar öbeği, camdan bir ağaç rüzgarın kökleğiği,
(ve ağacın her yaprağı kanat çırpar ve parlar ve zalim bir ışıkla yiter, nasıl yiterse şairin imgesinin sözleri)

zaman kalınlaşabilsin ve yarası görünmez bir yara izi olsun,
dünyanın derisi üzerinde görülür görülmez ince bir çizgi,
bırakın sözler silahlarını bıraksınlar ve şiir tek bir sıkı
dokulu söz olsun, ilerleyen amansız bir ışınım,
ve tin yangından kararan çayır olsun,denizin taşlaşan ve
hiçbir şey yansıtmayan ay parçası göğsü,
yayvanlaştırılmış boyut dışında, genişleme, kendi üzerine
uzanan uzam, alabildiğince geniş açılmış kanatlar,
ve herşey kendini keserek ve dondurarak saydam barsaklar
kayasına katabilen yalım gibi olabilsin,
büyük sert alevler şimdi billur, barışçıl bir berraklıkta
karar kılsın.

Ve ırmak akıntı yukarı geri gider, yelkenlerini toplar,
görüntülerini teker teker kaldırır ve kendi içinde kıvrılır
kalır.

Cenevre, 1953

AGUILA O SOL?'DAN
(1949-50)

ŞAİRİN ÇALIŞMALARI'NDAN

VII

Alacakaranlığın masası üstünde yazarım, kalemim onun neredeyse yaşayan, inileyen ve doğumunun ormanını anımsayan göğsüne bütün ağırlığıyla çöker. Siyah mürekkebin geniş kanatları açılır. Lamba patlar ve kırık camlardan bir pelerin sözlerimi örter. Keskin bir ışık kıymığı sağ elimi kesip atar. Gölgeden filizler süren bu kütükle yazmayı sürdürürüm. Gece odaya girer, karşıki duvar büyük taş dudaklarını buruşturur, büyük hava kalıpları kalemimle kağıdımın arasına girerler. Basit tek bir hece dünyayı havaya uçurmaya yeter! Fakat tek bir söze daha yer yok bu gece.

XIII

Yıllar önce, çakıltaşlarından, çöp ve otlardan kurdum Tilantlàn'ı. Duvarı parmaksı işaretiyle sarı kapılarını, gürültücü bir halkın doldurduğu kokuşuk sokaklarını, yeşil Hükümet Sarayı'nı, ve beş büyük tapınağıyla el gibi açılan kırmızı Adak Evi'ni, onun sayısız şosesini, anımsarım. Tilantlàn, beyaz kayanın dibindeki gri kent, toprağın çivi ve dişlerle kavradığı kent, toz ve duaların kenti. Yaşayanlar –külyutmaz, merasimsever ve tutkuyla aşık– onları yapan Ellere tapar, fakat onları yokedebilecek Ayaklardan korkarlardı. İnançları ve İliklerin sevgisini satınalmayı, İkincilerin iyiniyetini sağlamayı amaçlayan taze kurbanları, sağ ayağımın, onları ve tarihlerini, sert huylu aristokratlarını, ayaklanmalarını, kutsanmış dillerini, halk şarkılarını ve seyirlik oyunlarını ezdiği o mutlu sabahtan esirgeyemedi onları. Rahipleri, Ayaklar ve Ellerin aynı tanrının uzantıları olduğundan hiçbir zaman kuşkulanmamışlardı.

XIV

Büyük zorlukla, her yıl milimetrelerce ilerleyerek, kayadan bir yol oyarım. Bin yıllardır dişlerim harcandı ve tırnaklarım kırıldı *oraya* varmak için, öbür yana, ışığa ve açık havaya. Ve şimdi ellerim kanar ve dişlerim takırdar, kararsız, susuzluk ve tozun çatlattığı bir oyukta, durur ve çalışmamı yeniden düşünürüm: Yaşamımın ikinci bölümünü taşları kırarak, duvarları delerek, kapıları dağıtarak ve yaşamımın birinci bölümünde kendimle ışık arasına yerleştirdiğim engelleri kaldırmak için kullandım.

XVI

Yol veren barsaklarla karşı duran kemikler arasında bir geçit açarak ilerleyen acı gibi, bizi yaşama bağlayan sinirleri törpüleyen bir törpü gibi, evet, fakat aynı zamanda ani bir sevinç gibi, denize açılan bir kapıyı açmak gibi, aşağıdaki cehenneme bakmak gibi, doruğa erişmek gibi, kapıyı öğüten elmas ırmağı gibi ve büst ve beyaz tapınakların yerkaymasında dökülen mavi çağlayan gibi, yükselen kuş ve düşen yıldırım gibi, kanat çırpışı meyvayı yırtan ve sonunda kırıp açan gaga gibi! Sen, haykırışım, ateş tüylerinin fıskiyesi, çınlayan ve bir yıldızın gövdesini yarıp çıkan gezegen gibi geniş yara, bir yankılar göğünde bitimsizce düşen, seni yineleyen bir aynalar göğünde düşen ve seni yokeden ve yeniden yapan, sayısız, bitimsiz, isimsiz.

BAHÇE VE ÇOCUK

Kararsızlıkla, içeri girerim. Koridorlar, bir otel odasına, bir ünleme, bir kentsel çöle açılan kapılar. Ve esneme ile terkediş arasında, sen, el sürülmemiş, o kadar ölümle kuşatılmış yapraklar, bahçe bu gece yine görünür. Yüksek kerpiç duvarlar arasında, duygudan yoksun ve açık düşler, geometri ve çılgınca sayıklamalar. Çamdan çardak, her zaman ayakta, duruşlarını değiştirmeyen, giysilerini, suskularını değiştirmeyen sekiz tanığı çocukluğumun. İç savaş yüzünden yarım kalan pavyonun yığılı taşları, melankoli ve kertenkelelerin sevdikleri yerler. Gizleri, sıcak yeşil yumuşaklıkları, korkuyla gizlenen ve korkutan böcekleriyle yüksek çayırlar. Masallarıyla incir ağacı. Karşıtlar: Beyaz lambalarıyla nar ağacının önündeki manolya, kızgın güneşte yanan kırmızı mücevherlerle büyük şamdan. Ayva ağacı ve sabah havasıyla içini çeken esnek dalları. Lekesiz, o denli beyaz duvar üzerinde begonvillerin ağır şarap lekesi. Kutsal yer, rezil yer, monoloğun köşesi: Bir öğleden sonranın öksüzlüğü, bir sabahın ilahileri, sessizlikler, görülüverip paylaşılan o cennet günü.

Yukarıda, dalların sıklığında, gökyüzünün boşluklarıyla kesişen yeşiller arasında, öğle sonrası saydam kılıçlarla dövüşür. Yağmurla yeni ıslanan yeryüzüne basarım, kokular keskin, otlar canlı. Sessizlik dikelir ve sorgular beni. Fakat ileri doğru gider ve kendimi belleğimin ortasına ekerim. Gelecek şeylerle yüklü bu havayı derin derin solurum. Geleceğin dalgaları yaklaşır, ele geçirişlerin söylentileri, keşfedişlerin ve bilinmezin işgallerini kolaylaştıran o birdenbire beliriveren boşluklar. Dişlerimin arasından ıslık

çalarım, ve ıslığım, saatin bu övülesi berraklığında, kanatları uyandıran ve öngörülerin uçuşmasını sağlayan bir mutlu kırbaç şaklamasıdır. Ve ben onların *oraya*, gömlekli bir kambur adamın, kızgın duraklamalar arasında, uçurumun tepesinden şu birkaç elvedayı hiç durmadan yazdığı yere, öte yana doğru yola çıkışlarını izlerim.

OVA

Karınca yuvası püskürür. Açık yara fışkırır, köpüklenir, genişler daralır. Güneş bu zamanlarda kan pompalamayı hiç bırakmaz, tapınaklar şişer, yüzleri kırmızı. Ergenliğin bir köşesinde kendisini ateşin ve bir vicdan sorununun beklediğinden habersiz olan oğlan, karınca tepesinin derisi yüzülmüş ağzına küçük bir taş yerleştirir. Güneş, çöp dağlarını ezerek, mızraklarını ovanın hörgüçlerine gömer. Kınından sıyrılan parıltı, bir kırpıntılar piramidi üstündeki boş teneke kutunun yansımaları uzamın her köşesinin içine işler. Gömü arayan çocuklar ve başıboş köpekler çürümenin sarı ışınımında itişip kakışırlar. Bin ayak ötede, San Lorenzo kilisesi oniki cemaatini çağırır. İçeride, sağdaki mihrabın üzerine, mavi ve pembeyle boyanmış bir aziz vardır. Sol gözünden gri kanatlı böcekler akar, düz bir çizgi üstünde kubbeye doğru uçar ve toz halinde yere düşerler, güneşin dokunduğu zırhın sessiz yer kayması. Fabrika kulelerinde düdükler öter. Boynu vurulmuş falluslar. Birkuş, kara giysili, daire biçiminde uçar ve ovadaki biricik canlı ağaca konar. Ve sonra... Sonra yoktur. İleriye giderim, büyük kayalarına girerim yılların, büyük kütleleri sıkıştırılmış ışığın, büyük kum madenlerinin dehlizlerine girerim, kendi üstlerine granit dudaklar gibi kapanan koridorlardan geçerim. Ve ovaya dönerim, her zaman öğle olan ovaya, hareketsiz bir doğa üzerinde tıpkısı bir güneşin kıpırtısız parladığı yere. Ve onikiyi vuran çanlar hiçbir zaman durmaz, ne de sineklerin vızıltısı, ne de hiçbir zaman geçmeyen, yalnızca yanan ve hiçbir zaman geçmeyen şu anın patlaması.

YİĞİT NOTA

Cesur nota, kar ve kanatların ülkesinde ilerliyorsun, uçurumlar ve yıldızların bıçaklarını biledikleri doruklar arasıda, yalnızca kadife kuyruğunun ağır mırıltısının arkadaşlığıyla nereye gidiyorsun? Kara tavuk, gagan kayaları patlatır. Peçeli krallığın, demir ve günebakan, kaya ve kuş, ateş ve diken arasındaki güvenilmez çizgiyi yanıltıcı sayar. Yükseklerden, yanmakta olan yanıtlar koparırsın. Cam boyunlu ışık ikiye parçalanır ve kara zırhın saf soğuk kıvılcımlarını atar. Saydamlıklar içindesin bile ve beyaz sorgucun bir anda bin yerde birden dalgalanır, kendi beyazlığında boğulan kuğu. Dorukta yerleşir ve şimşeğini çakarsın aşağıya. Ve sonra, eğilerek, kraterin donmuş dudaklarını öpersin. Zamanıdır gökyüzünde uzun bir yara izinden başka bir iz bırakmayacak olan bir patlayışa yolvermenin. Müzik koridorlarını geçer ve serpilip gelişen borular arasında yitersin.

HAVADAKİ KALE

Bazı öğle sonraları garip varlıklar yolumu keser. Onlara yalnızca sürünüp geçmek bile deriyi, gözleri, içgüdüyü değiştirmeye yeter. Ve sonra, tepilmemiş yollara düşme cesaretini gösteririm. Sağımda, içine girilemeyen maddeden büyük kütleler; solumda, bir dizi girtlak. Daha tırmanırım, tıpkı çocukluğun bir gün onunla yüzyüne kalmaktan başka yol olmadığını farkedeceğimiz güne kadar bizi korkuttuğu ya da eğlendirdiği gibi bir sabit fikre nasıl tırmanırsam. Dorukları taçlandıran kale bir şimşek çakışından yapılmıştır. Bir balta gibi ince ve basit, dik ve yalımlı, vadiye doğru yanaşır onu ikiye bömle niyetiyle. Tek parçadan bir kale, reddedilemez lavların önerisi! İçeride şarkı söylerler mi? Sevişirler mi yoksa boğazlaşırlar mı! Rüzgar başıma velveleyi yığar ve gök gürlemesi tahtını köklendirir kulaklarımda. Eve gitmeden önce çatlaklar arasında büyüyen küçük çiçeği koparırım, siyah çiçeği, şu ışınımla yananı.

MEKSİKA VADİSİ

Saydam gövdesini açar gün. Güneş taşına bağlı, ışık büyük görünmez çekiçleriyle döver beni. Bir duraklamayım yalnızca, bir titreşimle diğeri arasında: Yaşama noktası, birbirini yoksayan ve içimde buluşan iki bakışın kesişmesindeki keskin, sessiz nokta. Antlaşma mı? Saf uzamım ben, bir savaş alanı. Gövdemin içinden, diğer gövdemi görürüm. Taş kıvılcım saçar. Güneş gözlerimi yarıp çıkarır. İki yıldız boş göz yuvalarımda kırmızı tüylerini düzeltirler. Görkem, kanatların sarmalı ve bir vahşi gaga. Ve şimdi gözlerim başlar şarkıya. İlgilen bu şarkıyla, kendini ateşe at.

SALAMANDRA'DAN
(1958-61)

ŞAFAK

Soğuk çevik eller
Çekerler geriye birer birer
Karanlığın sargılarını
Gözlerimi açarım
Hâlâ
Yaşıyorum
Ortasında
Hâlâ taze bir yaranın

BURADA

Bu sokaktaki adımlarım
Çınlar
Bir diğer sokakta
Ki orda
Duyarım adımlarımı
Yürüyen bu sokak boyunca
Ki orda

Gerçek olan sistir yalnızca.

BİLİCİ

Gecenin soğuk dudakları
Bir söz mırıldanır
Bir keder sütunu
Söz yok fakat taş
Taş yok fakat gölge
Buğulu düşünce
Buğulu dudaklarım arasından gerçek su
Doğru söz
Yanlışlarımın ardındaki neden
Ölümse yalnızca onunla yaşarım ben
Yalnızlıksa ona hizmet ederek konuşurum
Bellektir ve hiçbir şey anımsamam
Ne dediğini anlamam ve kendimi ona teslim ederim
Yaşadığını bilmek gibi
Nasıl bildiğini unutmak gibi
Zaman, gözkapaklarını yarıya kadar açan
Ve gören bizi, kendini görünür kılarak

ARKADAŞLIK

Beklenen saattir
Masanın üzerine düşer
Bitmez tükenmez
Lambanın yaygın saçı
Gece pencereyi
Dönüştürür bir genişliğe
Burada kimse yok
Adı olmayan bir varlık
Çevreler beni.

KESİNLİK

Eğer gerçekse bu beyaz ışık
Bu lambadan gelen, gerçekse
Yazan el, gerçek midir
Yazdıklarıma bakan gözler?

Bir sözden ötekine
Söylediklerim gözden yiter.
Bilirim yaşadığımı
İki parantezin ortasında.

PEYZAJ

Kaya ve uçurum,
Taştan çok, zaman, bu
zamansız madde.

Yaralarını kapatan zarlardan
Hareket etmeden dökülür
Sürekli bakır su.

Genişlik burada dinlenir
Kaya kaya üzerinde,
Kaya havanın yukarısında.

Dünyanın bildirisidir
Olduğu gibi: Bir güneş
Yerinden oynamayan, cehennemde.

Başdönmesinin ölçeği:
Kayalık uçurumların ağırlığı
Gölgelerimizinkinden fazla değil.

DOKUNUŞ

Ellerim
Varlığının perdelerini açar
Seni daha derin bir çıplaklıkla giydirir
Gövdenin gövdelerini ortaya çıkarır
Ellerim
Gövden için başka bir gövde yaratır.

USTICA

Yazın birbirini izleyen güneleri
Güneşin ve onun yazlarının birbirini izleyişi,
Bütün güneşler
Biricik, güneşlerin güneşi
Şimdi, dikkafalı ve esmer kemik olur
Fırtına öncesi karanlığı soğutulmuş maddenin.

Taştan yumruk,
Lavdan kozalak,
Kemik dolu sandık,
Toprak değil
Ada da değil
Kayalık yüzeyden kopan kaya,
Sert şeftali,
Taşlaşan güneş damlası.

Geceler içinden duyar insan
Sarnıçların solumasını,
Temiz suyun nefes nefese kalışını
Deniz tarafından ırgalandıkça.
Saat geçtir ve ışık, yeşillenmektedir.
Sürahilerde uyuyan
Şarabın belirsiz gövdesi
Daha karanlık ve serin bir güneştir.

Burada derinliklerin gülü
Bir büyük şamdandır pembe damarlardan
Denizin yatağında tutuşturulmuş.
Kıyıda, güneş söndürür onu,
Soluk, tebeşirimsi gerdanlık
Sanki istek ölüme çalışmış gibi.

Kükürt renkli kayalıklar,
Yüksek, haşin taşlar.
Yanımdasınız.
Düşüncelerim kara ve altın renkli.
Bir el uzatış
Bir öbek dokunulmamış gerçeği toplamaktır.
Aşaıda, kıvılcımlanan kayalar arasında
Gidiş-gelişi kollarla dolu bir denizin.
Başdönmeleri. Işık hızla atılır boylu boyunca.
Senin yüzüne bakarım,
Cehennemin içini görürüm:
Ölüm saydamlıktır.

Kemik dolu sandık: Cennet:
Köklerimiz, düğümlü
Cinsellikte, açılmamış ağzında
Gömülü Ana'nın.
Akraba zinasının ağaçları
Nın oluşturduğu bir bahçe
Ölülerin egemenliğindeki toprakta.

LADERA ESTE'DEN
(1962-68)

KUTSAL İNCİR AĞACI

Rüzgar,
Meyva hırsızları
Dalları arasında bir büyük ağacın
(Maymunlar, kuşlar)
Saçarlar tohumları.
Yeşil ve çınıltılı,
Yukarıda uçan büyük kupa
Güneşlerin içinden içtiği
Bir barsaktır havada.
Tohumlar
Yarılıp açılırlar,
Bitki tutunur
Boşluğa,
Başdönmesini örer
Ve içinde dimdik büyür ve eğilir ve ürer.
Yıldan yıla düşer
Dik bir çizgi halinde.
Düşüşü
Suyun taklasıdır
Buz olur taklada: Taş kesilen zaman.
Yolunu sezer,
Uzun kökler salar
Ve bükülen dallar,
Kara
Birbirine geçen şıvgınlar,
Tırmanır
Sütunlara,
Nemli boşluklar kazar
İçinde yankının parlayıp öldüğü,
Bakırımsı titreşim
Sarsılmaz durgunluğunda

Her geçen gün karbona indirgenen güneşin.
Kollar, bağlar, yüzükler,
Dolanır birbirine
Direkleri ve halatları, karaya vuran şalupanın.
Serseri kökleri
Tırmanırlar
Ve kıvrılırlar birbiri içine.
Bir eller demetidir.
Bir gövde ararlar, toprağı değil:
Bir kucaklaşmayı dokurlar.
Ağaç
Canlı canlı gömülmüştür.
Gövdesi
Yüz yıl ister çürümeye.
Tepesi:
Çıplak kafa, bir geyiğin kırık boynuzları.

Meşin gibi yapraklardan bir manto altında
Şarkı söyleyen bir dalga düzen verir
Pembeden sarıya yeşile
Kendi düğümlerinde yakalanarak
İkibin yıl boyunca
İncir ağacı sürünür, yukarı büyür, kendini boğar.

YAZARIN NOTU

Sözü geçen ağaç, banyan ağacının (**Ficus benghalensis**) birinci yeğeni olan bo ağacıdır (**Ficus religiosus**). İkisi de "genellikle kuşların, sincapların, maymunların ya da meyva-yiyici yarasaların hurma ağaçları ya da diğer yerel ağaçların yüksekliklerinde dışkıladıkları bir tohumla yaşama başlarlar. Kökler, destekleyici bitkinin gövdesine tutunarak aşağıya doğru büyürler, ancak asalak değildirler... Alçalan ve çemberler çizen kökler sonunda büyük ölçüde ya da bütünüyle birbirlerine katışıp bir sahte-gövde

HÜMAYUN'UN ANIT MEZARI

Yabanarılarının tartışmasına
Eşeklerin diyalektiğine
İstatistiğin cıvıldayışına
Karşı çıkar
(Gülün yüksek alevi
Taştan ve havadan ve kuşlardan biçimlenen
Suyun üstünde dinlenmekte zaman)

Sessizliğin mimarisi

LODİ'NİN BAHÇELERİNDE

Claude Esteban'a

Mutlak mavinin içine
Anıt mezarın kubbeleri
-Karanlık, her yandan kendi düşünceleriyle çevrili-

Fırlatırlar birden ileriye
Kuşlar

boşluğu bırakırlar ortada, ki burdan ya ölü ya da ölmekte olan evsahibi ağaç geçer. Bu nedenle **boğucu** denir bu biçimde büyüyen incir ağaçlarına... İncir ağaçlarının kökleri üstünde yaşadıkları yapı ve duvarların yarık ve çatlaklarına girdiklerinden ciddi bir yıkım oluşturabilirler." **(Encyclopaedia Britannica).** Budistler bo ağacını kutsal sayarlar ve ağaca heykellerde, resimlerde, şiir ve dinsel şarkılarda sık sık rastlanır. Onun gölgesinde, Guatama gerçeği algılamış ve Buda (ermiş) olmuştur. Bu yüzden **aydınlatan ağaç (boh** ya da **bohdi)** denir ona. Hindular da kutsal sayarlar bu inciri. Krişna mezhebiyle ilişkilendirilir ağaç: Tanrı Jamuna'da yıkanan çoban kızlarının giysilerini onun dallarına asmıştır, ki bu da şair, ressam ve heykeltraşların gözde konularından birisidir.

GÜNDOĞUMU

Rüzgarın elleri ve dudakları
Suyun yüreği
Bir okaliptüs
Bulutların kamp yeri
Her gün dünyaya gelen yaşam
Her yaşam dünyaya gelen ölüm

Gözlerimi oğuştururum:
Gök toprakta yürümekte

ÖTEKİ

Bir yüz buldu kendine.
Arkasında
Yaşadı, öldü ve yeniden doğdu
Pek çok kere.
Bugün yüzü
Kırışıklarını taşıyor o yüzün.
Kırışıklarının yüzü yok.

KOMORİN BURNU DOLAYLARINDA

Arızalı bir *land-rover*'de
Taşkın altındaki tarlaların ortasında.
boyunlarına kadar suda ağaçlar
Yeni doğan bir göğün altında
Ve beyaz, soğuk yaradılışlı kuşlar
Küçük balıkçıl kuşları ve balıkçıl, kirlenmemiş
Bütün bu dramatik yeşillik arasında.
Çamura gömülü,
İpek gibi parlak, kafasız yaban sığırları,
Ayakta uyuyarak,
Yiyiyorlar nilüferleri.

Bir

Dilenci maymun takımı. İnanılmaz
Dengesi sarı bir keçinin
Sivri bir kayanın üzerinde. Keçinin yukarısında
Bir kuzgun. Ve görülmez
Ama sabit, varlığı panığın:
Kobra ya da örümcek değil, Adlandırılamayan,
Evrensel boşvermişlik
Temel biçimin ve tanrısal olanın
İçinde güçlendiği ve birbirini yadsıdığı: Boşluk sürüleri.
Uzamın serinliğinde çifte nabız:
Güneş ve ayın birleşimi. Ortalık kararıyor.
Yalıçapkını anlık bir parlamasıdır
Safirin. Karbon egemen.
Suda boğulan doğal görünüm erir.
Ben yitik bir tin mi, yoksa serseri bir gövde miyim?
Saplanıp kalan *land-rover* erimekte benzer bir biçimde.

HERAT'TA MUTLULUK

Carlos Pellicer'e

Buraya geldim
Bu satırları yazar gibi,
Rastgele içimde:
Bir mavi-yeşil cami,
Tepeleri uçurulmuş altı minare,
İki ya da üç türbe,
Bir şair-azizin anıları,
Timur ve soyunun adları.

Yüz günün rüzgarıyla karşılaştım.
Kum serdi bütün gecelerin üstüne.
Şakaklarımı kamçıladı, göz kapaklarımı kavurdu.
Şafak:
Kuşların dağılışı
Ve taşların arasında suyun sesi
Köylünün ayak sesi olan
(Fakat su toz tadındadır)
Orada mırıltılar,
Görünüşler
Gözden yitişler
Sarı rüzgar girdapları
Düşüncelerim gibi gerçekdışı.
Dönüyor ve dönüyorlar
Otel odasında, tepelerde:
Bu diyar bir deve mezarlığı
Ve düşünüp taşındıkça.
Her zaman aynı iç parçalayıcı yüzler:
Yıkıntıların beyi, rüzgar mıdır
Biricik ustam?
Aşınmalar:
Eksi olan büyüyor, büyüyor.

Aziz'in türbesinde
Bir çivi çaktım
Kurumuş ağacın derinlerine,
Değil
Ötekiler gibi, kem göze karşı:
Kendime karşı.
(Birşeyler dedim–
Rüzgarın alıp götürdüğü sözler.)

Bir öğle sonrası yükseklikler toplandı.
Kavaklar çevrede dolandılar
Kıpırtısız durmaktayken.
Parlatılmış kiremitlerde güneş
Birden bahar havaları.
Hanımlar Bahçesi'nde
Firuze kubbeye tırmandım.
Yazılarla döğmelenen minareler:
Şu küfi yazı seçikleşti
Anlamının ötesinde.
İmgeleri olmayan görüşlerim olmadı
Biçimlerin yitinceye dek dönmesini görmedim
Hareketsiz bir berraklıkta,
Dervişin tözsöz varoluşunda.
Çokluğu yokluk içindeyken içmedim
Ne de otuz iki imini gördüm
Bodisatva'nın elmas bedeninin.
Mavi bir gök ve mavinin tonlarını gördüm
Ve beyazdan yeşile
Kavakların açılmış yelpazesini
Ve çam ağacının ucunda, kuştan çok hava,
Siyah-beyaz ardıç kuşu.
Dünyanın kendi kendine yaslanışını gördüm.
Görünüşleri gördüm.
Ve adlandırdım o yarım saati:
Ölümlü olanın kusursuzluğu.

VAFTİZ EDİLMENİN ETKİLERİ

Genç Hasan
Bir hıristiyanla evlenebilmek için
Vaftiz oldu.
Sanki bir Viking gibi,
Papaz
Ona Erik adını taktı.
Şimdi
İki adı var
Ve yalnızca bir karısı.

HAYAL

İnsan toz ise
Ovadan geçmekte olanlar
İnsan olmalı

KÖY

Taşlar zamandır
Rüzgar
Yüzyıllık rüzgar
Ağaçlar zamandır
İnsanlar taştır
Rüzgar
Kendi üzerine döner ve çöker
Taştan güne
Günün gözlerini parlatacak su yok burada

VRİNDABAN

Geceyle kuşatılmış
Sınırsız ormanı nefes almanın
Büyük, ele gelmez perdeler
Mırıltılar
Yazarım
Dururum
Yazarım
(Herşey öyledir ve değildir
Ve herşey sayfanın üzerinde dağılır
Sessizlik içinde)
Az önce
Bir araba hızla indi caddeden
Işıkları sönmüş evler arasından
Hızla geçtim
Aydınlık düşüncelerimin arasından
Yukarıda yıldızlar
Öylesine sessiz bahçeler
Bir ağaçtım ve konuştum
Yapraklar ve gözlerle kaplanmıştım
İleriye iten söylentiydim
Bir imge sürüsü
(Bir-iki çiziktirdim şimdi
Eğribüğrü siyah yazıyla
Beyaz
Minik harf bahçesinin üzerine
Lamba aydınlığında yetişmiş)
Hızla ilerledi araba
Uykudaki banliyölerden
Hızla geçtim
Düşüncelerimi izlemek için
Benimkini ve başkalarınınkini
Ansımalar Bırakılanlar Kuruntular

Adlar
Kıvılcım artıkları
Geç saat toplantılarındaki kahkaha
Saatlerin dansı
Burçların yürüyüşü
Ve diğer ortak alanlar
İnsana inanır mıyım
Ya da yıldızlara?
İnanırım
(Burada bir dizi
noktayla)
Görürüm
Hava koşullarının direklerini yıprattığı bir revak
Vebanın yonttuğu heykeller
İki sıra dilenci vardır
Kötü koku
Bir kral tahtında
Kuşatılmış
Güzelkokuların geliş-gidişleriyle
Sanki cariyeleri imişcesine
Saf, neredeyse bedensel dalgalanma
Sandal tahtasından yasemine,
Ve görüntülerine
Biçimlerin ateşine
Zamanın ateşine
Kendinden geçiren birleşimlerle
Tüm bir evren tavuskuşunun kuyruğu
Onbinlerce göz
Diğer gözler, yansıtan
Hafifletilmesini, yankılanmasını tek bir gözün
Tek başına bir güneş
Saklanmış
Saydamlıklar kumaşının arkasında

Harikalarının zamanı arkasında
Herşey yalımlıydı
Taşlar kadınlar su
Herşey yontulmuş
Renklerden biçime
Biçimden ateşe
Herşey yokoluyordu
Ahşabın ve metalin müziği
Tanrının hücresinde
Tapınağın rahminde
İkiye ayrılmış güneşler gibi müzik
Müzik
Rüzgarla suyun kucaklaşması gibi
Ve üstünde birbirine karışmış inlemelerinin
Maddenin
İnsan sesi
Öğle üzeri sıcakta bir ay
Bedenden ayrılan ruhun yakınması
(Bilmeden yazıyorum sonuçlarını
Yazdıklarımın
Satır aralarına bakarım.
Lamba görüntümdür
Yanan
Gecenin ortasında)
Şarlatan
Mutlak olanın maymunu
Koykuyla çömelen

Tencere kancası
Solcun küllerle kaplı
Bir *sadu* bana bakarak güldü
Seyrederek beni öte kıyıdan
Çok uzaktan çok uzaktan

Seyrederek beni, hayvanları ve azizleri nasıl seyrederse
Çıplak bakımsız bulaşık

Sabit bir ışınım madensi bir parıltı gözleri
Onunla konuşmak istedim
Yanıtladı barsakların gümbürtüsüyle
Geçti geçti
Nereye?
Varlığın hangi yöresine
Hangi varoluşa
Hangi dünyaların açık havalarına
Ne kadar süreyle?
(Yazarım
Her harf bir tohum özü
Bellek
Onaylatır yükselmeyi
Ve yineler kendi gün ortasını)
Geçti geçti
Aziz alçak aziz
Açlık ya da ilaçların kutsal mutluluğunda
Belki Krişna'yı gördü
Mavi kıvılcımlı ağaç
Kuraklığın ortasında su suçratan karanlık fıskiye
Belki bir çatlaktaki taşta
Bir kadının biçimini kavradı
Kirası
Biçimi olmayan baş dönmesi
Bundan ya da şundan
Ölüleri yaktıkları *gat*'ta yaşar

Yalnız caddeler
Evler ve gölgeleri
Herşey aynıydı ve herşey farklı
Araba hızla sürdürdü yarışını
Suskundum

Firari düşüncelerimin ortasında
(Geçti geçti
Aziz soytarı aziz dilenci kral kargınmış
Aynı
Her zaman aynı
Aynının yüreğinde
Her zaman yüreğinde olmaktır kendinin
Aynıya kapatılmış
Kendine kapatılmış
Kırılmış put)
Geçti geçti
Seyretti beni öte kıyıdan
Seyreder beni
Sonu gelmeyen öğlesinden
Ben gezinti saatindeyim
Araba hızla geçer evlerin arasından
Bir lamba ışığının altında yazarım
Mutlaklar sonsuzluklar
Sınırlar dışında kalan bölgeleri
Benim konum değil
Ben açım yaşam ve de ölüm için
Bildiğimi bilirim yalnız ve onu yazarım
An'ın bedenleşmesi
Eylem
İçinde bütün varlığın
Yontulduğu ve yokedildiği hareket
Bilinç ve saati kavramak için eller
Ben bir tarihim
Kendini yaratan bir bellek
Tek başıma değilim hiç
Seninle konuşurum her zaman
Sen benimle konuşursun her zaman
Karanlıkta hareket eder ve imler dikerim

HİMAYAL PRADEŞ (3)

5 küçük yasak
görülen, işitilen, çiğnenen:

Akbabaların ziyafeti.
O denli çok yediler ki ağırlıktan uçamıyorlar.
Kopmuş bir kayanın üzerinde
fazla uzakta değil topal bir kartaldan
bekliyor leş artıklarını.

Nagpur'un *resmi savcısı* asılır yabancıya
posta köşkünün verandasında ve önerir ona
ağdalı bir İngilizceyle, gücenik, bir sepet
erik kendi bahçesinden, bir harita, bir
tutam bahar, bölgenin güvenilir haberleri,
kendine has bir manzarası olan kendi
evinin balkonu... Karısı izlemekte onu sinsice,
ve Hintçe küfürler mırıldanarak.

Şimdi, hava almak ya da şaşırtmak
bırakışmanın o anını
yarım ay gerçek
ten beyaz ve güneş hâlâ
güneşken, iki tatlı yaşlı adam belirir.
Heyecanlanırlar, yeniden yaratırlar
şiddetli bir böcek hırsını
Kuru tohumların takırtısı:
Karşılıklı yakınmalara ayrılmış bir saat.

Kulübün lobisinde altı okaliptüs
nefes nefeseler kararsız, şurup gibi ışıkta,
üç İngiliz, Raj'dan sağ kalan
Sidney'deki kriket maçını yorumlamakta, bir Sikh'le
Hintli zengin dullar briç oynamakta, bir parya,
çömelerek yıkamakta döşemeyi ve çıkmakta
siyah bir yıldız parlar peynimde
bir elbombası (PARİS'te YAKIYORLAR
BORSA'YI, KAPİTALİZMİN TAPINAĞINI)
çamlar tepeyi gölgelemekte.

Toz ve kuş çığlıkları
yanık akşamüstünde.
Bu rezil satırları yazmaktayım.

ŞAİRİN TÜRBESİ

Kitap
Bardak
Yeşil belli belirsiz bir sap
Plak
Müziktenyatağında uyuyan güzel
Kendi adlarında boğulan şeyler
Onları gözlerle söylemek
Nerede olduğunu bilmediğim bir ötede
Bağla onları yere
Lamba kurşunkalem portre
Şu bu gördüğüm
Onu yere bağlamak için
Yaşayan bir tapınak gibi
Dik onu
Bir ağaç gibi
Bir tanrı gibi
Taçlandır onu
Bir adla
Ölümsüz
Dikenlerden alaycı bir taç
Konuşmak!
Sap ve beklenen çiçeği
Güneş-cinsiyet-güneş
Gölgesiz çiçek
Bir ötede, ki onsuz olunduğunda
Açar
Ufuk gibi
Açar

Kusursuz genişleme
Nesneleri koruyan saydamlık
Düşmüş
Kaldırılmış
Bakışıyla
Bir yansımaya
Asılı
Aylar çoğalmış
Steplerde
Dünyalar demeti
Anlar
Korlaşan salkımlar
Hareket eden yıldız ormanları
Dolaşan heceler
Sonsuzcasına kayan binlerce kum tanesi
Gel-git
Zamanın her anında
OLMAK
Bir saniye kırıntısı
Lamba kurşunkalem portre
Nerede olduğunu bilmediğim bir burdalıkta
Bir ad
Başlar
Yapış ona, dik kendini, söyle onu
Düşünen bir tahta gibi
Etlendir onu
Bir soy başlar
Bir adda
Bir adem
Yaşayan bir tapınak gibi
Gölgesiz bir ad
Çarmıha gerilmiş
Bir tanrı gibi
Bir burada, ki onsuz olunduğunda

Konuşmak!
Ben susarım onun başladığı yerde
Bu dediğimde
Susarım
OLMAK
Anlık bir adın gölgesi

BAĞLARIMIN ÇÖZÜLÜŞÜNDEN HABERİM
OLMAYACAK

ÇIĞLIK

Kıpırtısız
Dalın üstünde değil
Havada
Havada değil
Bir anda
Kolibri kuşu

UZAK KOMŞU

Dün gece bir dişbudak
Tam demek üzereydi ki–
Söylemedi ama

TIPKISI

(Anton Webern, 1883-1945)

Uzamlar
Uzam
Merkezi olmayan ne üstte ne de altta
Yutar ve doğurur kendini ve bitmez
Uzamın girdabı
Ve dökülür bir yüksekliğe

Uzamlar
Açıklıklar, mücevher köşeli
Sarkmakta
Gecenin inceliğinden
Siyah bahçeleri kaya billurunun
Çiçeklenen bir duman dalı boyunca
Havada patlayan beyaz bahçeler
Uzamlar
Açılır tek bir uzam
Çiçek-yüzlü
Ve çözülür
Uzam içine uzam
Herşey hiçbir yerdir
Elle tutulamaz düğünlerin yeri

YAZI

Bu harfleri yazarım
Nasıl gün görüntülerini çizer
Sonra üflerse onları
Ve geri dönmezse

UYGUNLUK

Carlos Fuentes'e

Yukarıda su
Aşağıda koru
Yollarda rüzgar

Kuyu dingin
Kova kara Su durgun

Su alçalıyor ağaçlara
Gök yükseliyor dudaklara

GENÇLİK

Dalganın sıçrayışı
Daha beyaz
Her saat
Daha yeşil
Her gün
Daha genç
Ölüm

DÖRT BİR YÖNDEN RÜZGAR

Şimdi zaman kıpırtısız
Dağlar kemikten ve kardan
Başlangıçtan beri buradalar sanki
Rüzgar henüz doğmuş
Yaşı yok
Işık ve toz gibi
Seslerin bir yeldeğirmeni
Pazaryeri örüyor renklerini
Çanlar motorlar radyolar
Kara eşeklerin yer titreten tırısı
Birbirine karışan şarkılar ve yakınmalar
Tacirlerin sakalları arasında
Çekiç darbeleriyle kırpılan uzun ışık
Sessizliğin açıklarında
Oğlanların haykırışları
Patlarlar
Paçavralar içindeki prensler
İşkence edilen ırmağın kıyısında
Dua eder acı çeker düşünür
Şimdi zaman kıpırtısız

Yılın taşma kapakları açılır
Gün parlar dışarıya
Akik taşı
Düşkün kuş
Montalambert sokağıyla de Bac sokağı arasında
Bir kız
Çekinik
Bakışlardan oluşan bir uçurumun kenarında
Su ateşse
Alev
Gözalan
Küresel bir saatin merkezinde
Kırmızımsı kahve bir kısrak
Yürüyen bir kıvılcımlar taburu
Gerçek bir kız
Arasında düşsel evlerin ve insanların
Varlığı bir gerçeklik çeşmesi
Dışarı baktım gerçekdışı yanlarımdan
Elini tuttum
Birlikte geçtik
Dört çeyrek uzamı üç zamanı
Yüzen yansımalar aşireti
Ve döndük başlangıç günümüze
Şimdi zaman kıpırtısız

Haziran'ın 21'i
Bugün yazın başlangıcı
İki üç kuş
Bir bahçe yaratırlar
Okursun ve şeftali yersin
Kırmızı kanepede
Çıplak
Cam sürahideki şarap gibi
Büyük bir karga sürüsü
Santa Domingo'da kardeşlerimiz öldüyor
'Cephanemiz olsaydı
Siz burda olmayacaktınız şimdi'
Tırnaklarımızı dirseklerimize kadar kemiririz
Kendi yazlık kalesinin bahçelerinde
Tipu Sultanı Yakoben ağacını dikti
Sonra kırık cam parçalarını dağıttı
Tutsak ettiği İngiliz subaylarına
Ve emretti onlara sünnet derilerini kesmelerini
Ve yemelerini
Şimdi zaman kıpırtısız

Güneş göğüslerinin arasında uyuyakalmış
Kırmızı kapak kara ve kararıyor
Ne gezegen ne de pırlanta
Meyva
Adın bu
Günün tarihi
Datia
Bırak -Bırakabilirsen- Kalesi
Kızıl leke
Yumuşatılmaz taşın üstünde
Koridorlar
Teraslar
Merdivenler
Giysileri çıkarılan gerdek odaları
Akrebin
Yankılar yinelemeler
Saatin erotik, bilinmeyen çalışması
Zamanın ötesine
Geçersin
Acımasız öğle sonrası altında suskun avluları
Senin eldeğmemiş omuzlarında iğnelerden bir manto
Ateş su ise
Sen bir saydam damlasın
Gerçek kız
Dünyanın saydamlığı
Şimdi zaman kıpırtısız

Dağlar
Dörde bölünmüş güneşler
Taşlaşan topraksarısı fırtına
Rüzgar kırbaçlıyor
Görmek incitiyor
Gökyüzü bir başka derin cehennem
Salang Geçitinin Boğazı
Kara kaya üstünde kara bulut
Kan topağı vurur
Taştan kapılara
Yalnızca su insansı
Bu çok sarp yalnızlıklarda
Yalnızca senin insan suyu gözlerin
Orada aşağıda
Yarıkta
İstek seni örter iki kara kanadıyla
Gözlerin hızla açılıp kapanır
Fosforlu hayvanlar
Orada aşağıda
Kızgın kanyon
Uzanıp kırılan dalga
Bacakların ayrık
Suya dalan beyazlık
Terkedilmiş köpüğü gövdelerimizin
Şimdi zaman kıpırtısız

Münzevi türbesini suladı azizin
Sakalı bulutlardan daha beyaz
Yüzü dut ağacına dönük
Akıntının ağrısında
Adımı yinelersin
Hecelerin dağılışı
Yeşil gözlü bir delikanlı sana
Bir nar sundu
Amu-Derya'nın öte yakasında
Duman yükseldi Rus kulübelerinden
Bir Özbek flütünün sesi
Bir başka ırmaktı görünmez ve daha berrak
Saldaki kayıkçı piliçleri boğazlıyordu
Kır bir açık eldir
Çizgileri
Kırık bir abecenin imleri
İnek iskeletleri ovada
Baktria
Kırık dökük bir heykel
Tozdan kazıyarak çıkardım
Bu düşkün hecelerin yanında
Kararmış bir narın tohumları
Toprak ve rüzgarım, yeminle
Dönerek
Kemiklerinizin üstünde
Şimdi zaman kıpırtısız

Gece iner ağaçlarıyla
Elektrik böceklerinin, ipek devlerin gecesi
Ölüleri örten otların gecesi
Çok uzaklardan gelen suların karışması
Hışırtılar
Evrenler çevreye saçılmış
Bir dünya düşer
Bir tohum alev alır
Her söz döver
Gölgede yürek çarpıntını duyarım
Kum saati biçiminde bir elek
Kadın uykuda
Uzam yaşayan uzamlar
Anima mundi
Anaç töz
Her zaman kendinden koparılmış
Her zaman senin boş rahmine düşerek
Anima mundi
Göçebe aşiretlerin anası
Anası güneşlerin ve insanların
Uzamlar döner
Şimdi zaman kıpırtısız

Dünyanın tepesinde okşar birbirini
Şiva ve Parvati
Her okşayış yüz yıl sürer
Tanrı ve insan için
Bir özdeş zaman
Bir eşdeğer hır-gür
Lahor
Kırmızı ırmak siyah tekneler
Çıplakayaklı bir kız
İki Hint hurması arasında
Ve onun zamanötesi bakışı
Bir özdeş çarpıntı
Ölüm ve doğum
Gökle toprak arasında asılı
Bir grup kavak ağacı
Yaprakların titreşiyinden çok ışığın ürperişi
Yükselirler mi, düşerler mi?
Şimdi zaman kıpırtısız

Çocukluğuma yağmur yağıyor
Sıtmalı bahçeye yağmur yağıyor
Çakmaktaşı çiçekler duman ağaçları
Bir incir yaprağında yüzersin
Şakağımda
Yağmur seni ıslatmaz
Suyun yalımısın
Ateşin saydam damlası
Gözkapaklarıma dökülen
Dışarı bakarım gerçekdışı yanlarımdan
Aynı gün başlıyor
Uzam döner
Dünya köklerini yukarı büker
Gövdelerimiz
Uzanmış
Şafaktan daha ağır değil

MADRİGAL

Daha saydam
Damlayan bu sudan
Asmanın sarılı parmakları içinden
Düşüncem bir köprü uzatır
Senden sana
Kendine bak
Yaşadığın gövdeden daha gerçek
Aklımın ortasına çakılı

Bir arada yaşamak üzere doğmuştun

SUYUN ANAHTARI

Rişikeş'ten sonra
Ganj hâlâ yeşil.
Camdan ufuk
doruklar arasında kırılır.
Billurlar üzerinde yürürüz.
Yukarıda ve aşağıda
büyük körfezleri sakinliğin.
Mavi uzamlarda
beyaz kayalar, kara bulutlar.
Dedin ki:
Le pays est plein de sources.
O gece ellerimi göğsünde yıkadım.

ELEFANTA ADASINDA PAZAR GÜNÜ

İlençleme

Müslüman ve Portekizliler tarafından biçimi bozulmuş,
Yüce heykellerin ayakları dibinde,
Kalabalık çöplerini bırakmış arkasında,
Kargaların ve itlerin *pikruk* yemeği.
Binlerce tinin cisimlenişine kahrediyorum,
Her biri bir gübre yığınında
Aynı diğerleri gibi,
Sonsuz tinler nasıl, yaşayan etten yontulursa,
Heykellerin yüzlerini bozanlar için cehennemde.

Arıyma duası

Şiva ve Parvati:
Tapıyoruz size
Tanrılar gibi değil
Görüntüleri gibi
İnsanın tanrısallığının.
Sen insanın yaptığısın ve
Olacağı değil
Emeğin kararına uyduğunda.

Şiva:
Dört kolun dört ırmaktır,
Dört kaynak.
Tüm varlığın bir çeşme
Sevgili Parvati'nin içinde yıkandığı,
Zarif bir tekne gibi içinde kımıldadığı.
Güneşin altında nabzı atar denizin:
Şiva'nın gülümseyen dolgun dudakları;
Deniz uzun bir alev tabakası:
Suyun üzerinde Parvati'nin adımları.
Şiva ve Parvati:
Benim karım olan kadın
Ve ben,
Sizden birşey istemem, istemem
Öte dünyadan:
Yalnızca
Denizin üstünde ışık,
Denizin üstünde çıplakayak ışık ve toprak uykuda.

İKİ BAHÇENİN MASALI

Bir ev, bir bahçe,
Yer değildirler:
Dönerler, gelir ve giderler.
Görünümleri
Açılır uzamda
Diğer uzamda
Zamanın içindeki diğer zamanda.
Kararmaları
Tacını terketme sayılmaz:
Kavrulacaktık
Şu anlardan birisinin yaşayan yalımıyla
Bir an daha sürse.
Yargılı
Zamanı öldürmeye:
Azar azar
Ölürüz.
Bahçe bir yer değildir:
Koyu kırmızı bir patikadan
İçine gireriz
Bir su damlasının,
Onun merkezinde içeriz
Yeşil açıklıkları
Çıkarız
Saatlerin sarmalıyla
Yukarı
Günışığının doruğuna
İneriz
Aşağı
Oruç günlerinin tamamlanması.
Gecede ırmaklar:
Bahçeler alçalır gel-gitte.

Mixcoac bahçesi bir cesetti
Yaralarla kaplı;
Bir mimari
Neredeyse tekerlenıverecek.
Küçük bir oğlandım
Ve bahçe büyükbabam gibiydi,
Onun yeşillikli bacakları çevresinde dolanırdım,
Bilmeyerek direkleri olduğunu bir geminin
Karaya oturmuş.
Bahçe bilirdi:
Yokedilmesini bekledi bir hükümlü nasıl
Baltayı beklerse.
İncir ağacı Ana'ydı
Ve Tanrıca:
Kızdırılmış böceklerin vızıltısı,
Sağır davulları kanın,
Güneş
Ve onun tokmağı,
Sayısız kolun yeşil kucaklaşması,
Ağaç gövdesindeki yarılma.
Dünya yarı açık:
İnandım ölümü gördüğüme
Gördüğümde
Varolmanın öteki yüzünü,
Boşluk:
Değişmez, özelliksiz parlaklık.

Ajusco'nun şakağında
Gruplaşır
Beyaz konfederasyonlar
Herşey yalnızca bir
Mor kütle oluncaya:
Sağanağın kara dörtnalı
Kaplar bütün ovayı.
Lavların üzerine yağar yağmur.
Meksika: Kanla lekelenmiş taşın üzerinde
Danseder su.
Aynaların ayları.
Karınca yuvası,
Onun toprakaltı merasimleri:
Zalim ışığa daldırılan
Benim, karınca yuvası gövdem temizlendi,
ama pusuya yattı orada
Kalıntılarımın ateşli yapısı.
Kanatları,
Ve keskin şarkıların böceğin
Tırpanladı kuru otları.
Işık, ışık:
Zamanın tözü ve yaratıları.
Mineralin kaktüsü,
Civa kertenkeleler
Kerpiç kulübelerde,
Kış,
Uzamı delerek,
Susuzluğu, can sıkıntısını, kum fırtınalarını:
Rüzgarın dokunulmaz tanrısal belirişi.
Çamlar bana kendimle konuşmayı öğretti.
O bahçede öğrendim allahaısmarladık demeyi.

Ondan sonra bahçe olmadı hiç.
Bir gün,
Dönmekteymişim gibi,
Evime değil de,
Başlangıcın Başlangıcına,
Bir açıklığa ulaştım,
Geniş
Kurulmuş
Işık ve suyun kızıştırılmış oyunu için.
Dağılmalar, bağlaşımlar:
Yeşilin cıvıltısından
Daha nemli maviye Közler arasındaki griye
Daha yaralı güle
Kazılarak çıkan altına Yeşil yeşilliğe.
O gece yüzyüze geldim *nim* ağacıyla.
Omuzlarında
Bütün barbar pırlantalarıyla gökyüzü.
Isı
Çok yüksek ve kapanan bir eldi.
İşitebilirdin
Köklerin nefes nefese kalışını,
Uzamın açılışını,
Yılın ağır ağır ufalanışını.
Tozdan bir maskeyle,
Sessizlikle zırhlı,
Ağaç boyun eğmedi.
Büyüklüğü bir sabır anıtı gibiydi.
Adaleti anlarla yüzyılları tartan bir terazi.
Sincaplar evi, karatavuklar hanı.
Ve kolları
Pek çok ayın yuvası.

Kuvvet
Sadakattir:
Güç, onaylayış:
Hiçbiri kendinde bitmez
Her biri bir bütün
Başka bir bütün içinde,
Bir başkası içinde:
Burçlar.
Koça *nim* biliyordu minicikliğini.
Ayaklarının dibinde
Canlı olduğumu öğrendim,
Ölümün kendimizi genişletmek
Ve kendini yadsımanın büyüme olduğunu öğrendim.
Oburlukla onur arasında
Yaşama açlık duymak
Ya da ölümün çekiciliği,
Bir ara ortam.
Ağaçların kardeşliğinde
Kendimi uzlaştırmayı öğrendim,
Kendimle değil ama:
Beni yukarı kaldıran, yukarıda tutan ve düşmemi sağlayanla.

Bir kızla karşılaştım.
Antlaşması
Yazın güneşiyle güzün güneşinin: Gözleri.
Akrobat, astronom ve deve sürücülerini seven.
Bense denizfeneri bekçilerini, mantıkçıları, *sadukî*leri.
Gövdelerimiz konuştu, ve birleşti, ve ayrıldı.
Onlarla biz de ayrıldık
Muson zamanıydı:
Ağır bir çayırdı gökyüzü
Ve rüzgar kucaktaydı
Her dörtyol ağzında.

Benzeterek masaldaki kıza,
Fırtınanın çalkandırdığı göldeki tayfa-kıza,
Almendrita adını verdim ona.
Bir ad değil:
Korkusuz bir filika.
Yağmur indi,
Yeryüzü giyindi ve böylece soyundu,
Yılanlar deliklerinden kaydı dışarıya,
Ay
Sudan yapılma,
Cennet saçlarını çözdü,
Bukleleri
Çözülmüş ırmaklardı,
Irmaklar köyleri yuttu,
Ölüm ve yaşam bir oldu,
Çamur hamuru ve günışığı.
Bol kösnüllük ve salgın mevsimi,
Yıldırım mevsimi,
Sandal ağacının üzerinde,
Yırtılmış, cinsel yıldızlar
Çürüyen,
Dirilen
Senin dölyolunda,
Hindistan Ana,
Kız Hindistan,
Bitki özü ve ersuyuyla
O zehirli sıvılarla ıslak.
Ev terazilerle tomurcuklandı.
Almendrita:
Çelenklerle anı rüzgarlar arasında elsürülmemiş yalım,
Muz yapraklarının gecesinde
Yeşil köz
Hamadryad,
Yahşi:
Sık çalılıkta kahkaha.

Karanlık orman ortasında bir beyaz düğüm,
Gövdeden çok
Müzik,
Müzikten çok kuşların uçuşu,
Kuştan çok kadın:
Güneş karnın,
Güneş suda,
Güneşin suyu testide,
Göğsüme diktiğim bir günebakan çekirdeği,
Akik taşı
Aslan sarısı,
Kemik bahçesinde yanan bir tahıl başağı.
Chuang Tsu gökyüzünden parlak yıldızları dilendi,
Rüzgardan zillerini,
Kendi cenaze alayı için.
Biz *nim* ağacına bizi evlendirmesi için yalvarırız.
Bahçe bir yer değildir:
Bir geçişimdir,
Bir tutku:
Nereye gittiğimizi bilmeyiz,
Zamanın geçmesi yeterlidir,
Zamanın geçmesi kalmak.
Başdöndürücü bir hareketsizlik.
Mevsimler
Büyük kralların birbirini izlemesi gibi,
Her kış
Açılan yılın üzerinde yüksek bir teras.
İyi huylu ışık,
Sesin şiddetlenmesi, saydamlıklar,
Havanın heykelleri
Söylendiği anda gidiveren,
Heceler,
Talihli adaları
Çayırda kabuk bağlamış

Kedi Demosten
Kor halinde kömürdür,
Dişi kedi Semiramis bir ejderi kovalar,
Yatarak bekler
Gölgeleri, yankıları, yansımaları,
Başımızın üstünde:
Kargaların alaycı sözleri,
Beç horozu ve tavuğu:
Kaderine razı sürgün prensler,
Hüthüt kuşu:
Gagası ve sorgucu süslü bir taç gibi,
Yeşil, gözalıcı topçu papağanlar,
Uçurtmanın kıpırtısızlığı
Siyah
Engel oluşturmayan gökyüzünde.
Göksel geometriler,
Günün yüksekliğinde çevik burçlar.
Şu an
Kıpırtısız
Dalganın kenarı üstünde:
Bir albatros,
Bir anlık yokolan serpinti kulesi.
Durban'dan uzakta değiliz.
(Orada çalıştı Pessoa.)
Bir tankeri geçeriz.
Mombasa'ya doğru yol almakta,
Adı bir meyva adı olan limana
(Kanımda
Gemilerin dümen sularının toplamı:
Camoens, Vasco de Gama ve diğerleri.)

Bahçe gerilerde kaldı.
Geride mi, ileride mi?
İçimizdekiler dışında başka bahçe yok.
Ne bekler bizi öte kıyıda?
Tütku geçişimdir:
Öte kıyı burada,
Işık kıyısız havada:
Parajnaparamita,
Öte Kıyıdaki Kadınımız,
Sen Kendin,
Masaldaki kız,
Bahçenin öğrencisi.
Nagarjuna ve Dharmakirti'yi unuttum
Göğsünde,
Ağlayışında rastladım onlara:
Matthuna,
İki olmak birde,
Bir olmak tümde,
Tüm hiçbir şeyde,
Sunyata,
Issız varsıllık,
Kalçaların gibi yuvarlak boşluk!
Gölgeler dönmekte
Bir ışık havuzu üstünde
Karabataklar ve balıklar?
Onyedi heceli pervaneler
Denizde tasarlanmış
Başo tarafından değil:
Gözlerim, güneş ve kuşlar tarafından,
Bugün
Dört dolaylarında,
Moritanya yükseklerine.

Bir dalganın şaplağı:
Tuzdan kelebekler:
Yokoluşlar.
Tıpkı olanın başkalaşımı.
Aynı saatte
Delhi ve kırmızı taşları,
Onun karanlık ırmağı,
Karanlık kubbeleri,
Parçalanmış yüzyılları,
Görünüm değiştirdiler:
Ağırlıksız mimariler,
Billurlaşmalar
Görünüşte beyinsel,
Ayna karşısında kibirli başdönmeleri.
Saydamlıklar sarmalı.
Bahçe
Dalar kendi cehennemine,
Kendi adı
Ya da tözü olmayan
Bir kişiliğe.
İmlerin üstü çizilmiş:
Gözümü dikerim berraklığa.

Victoria gemisinde, denizde, Bombay ile Las Palmas arasında, 20-28 Kasım, 1968.

VUELTA'DAN
(1976)

KUŞBAKIŞI

Guillermo Sucre'ye

Kızgınlıkla
Hızla döner
Bir yansımanın yukarısından
Düşer
Düz bir çizgide
Kesin bitişli
Beyazlık
Yükselir
Gaga şimdi kan kırmızı
Savrulmuş tuz
zar-zor bir çizgi
Düşerken
Dümdüz
Bakışın
Bu sayfanın üzerinde
Eridi

GALEANA CADDESİ BOYUNCA

Ramon Xirau'ya

Çekiç hızla ezer orada yukarıda
toz edilmiş sesleri
Öğle-sonrasının tepesinden
yapıcılar doğru aşağıya gelirler

Arasındayız maviyle iyinin, iyi akşamlar
burada başlar boş arsalar
Soluk bir harç birden alevlenir
kolibrinin gölgesi ona kıvılcım çakan

İlk evlere erişirken
yaz oksitlenir
Birisi kapısını kapatmış birisi
kendi gölgesiyle konuşmakta

Daha kararır hava Şimdi caddede kimse yok
şu köpek bile
Oradan yalnız geçmeye
İnsan kendi gözlerini kapamaya korkar

Meksiko, 18 Haziran 1971

NESNELER VE HAYALLER

Joseph Cornell'e

Tahta ve cam hegzahedronlar
azıcık büyük kundura kutusundan,
gece ve ışıkları için yeterli yerleri de var.

Her uğrağın anıtları,
her uğrağın reddedişi, kullanılmış:
sonsuzluk için kafesler.

Misketler, düğmeler, yüksükler, zarlar,
iğneler, pullar ve cam boncuklar:
zamanın masalları.

Bellek yankılar dokur ve çözer:
kutunun dört köşesinde
saklambaç oynuyor gölgesiz kadınlar.

Aynaya gömülü ateş,
akıkte uyuyan su:
Jenny Colon ve Jenny Lind'in soloları.

'İnsan bir resmi işlemeli', demişti Degas,
'tıpkı bir cinayeti işler gibi'. Fakat kutuları
şeylerin kendi adlarından kaçıştıkları yere kurdun.

Görüşün *slot makinası*
konuşmaların yoğunlaştırıcı barutluğu,
kriket ve burçların oteli.

Küçük, tutarsız parçacıklar:
Tarih'in karşıtı, yıkıntıların yaratıcısı,
yıkıntılardan ortaya çıkardın yaratılarını.

Tinlerin tiyatrosu:
kişilik yasalarını
çemberden geçiren nesneler.

Hayaller açıktır,
gövdeleri ışıktan daha hafif,
bu cümlecik sürdüğü kadar süren.

Grand Hotel Couronne:bir ufak şişe,
kulüplerin üçü ve, çok şaşırmış,
Almendrita yansımanın bahçelerinde.

Tarak bir harptır
bakışıyla tımbırdattığı küçük bir kızın
doğuştan dilsiz.

İçsel gözün yansıtıcısı
manzarayı parçalayıverir:
Tanrı yapayalnız, üstünde, sönmüş bir dünyanın

Hayaller berraktır
gövdeleri ışıktan daha hafif,
süreriler bu cümlecik sürdüğü kadar.

Joseph Cornell: kutularının içinde
sözcüklerim bir an için görünür oldu.

Cambridge, Massachusetts, 12 Ocak 1974

SİYAH BEYAZ TAŞ

Sima
bir taşı eker
havaya
taş yükselir
İçinde
bir yaşlı adam uyumakta
Gözlerini açarsa
taş patlar
gagaların ve kanatların girdabı
bir kadının üstünde
akarak giden
gözün sakalları arasında
Taş düşer
yanarak
gözün *plaza*sında
çiçeklenerek

elinin ayasında
konuşarak
sarkarak
göğüslerinin arasında
suyun dilleri
Taş olgunlaşır
İçeride
tohumlar şarkı söylemekte
Yedi tane
Yedi kızkardeş
yedi engerek
Yedi dala yeşim taşı
yedi sözcük
Uykuda
camdan bir ırmak yatağında
Yedi su damarı
ortasında
taşın
bakışın çatlatıp açtığı

YAZARIN NOTU: Sima, ressam, Çek doğumlu.

GÜNLÜK ATEŞ

Juan Garcia Ponce'a

Hava nasıl
kurar ya da yıkarsa,
jeoloji sayfalarında,
üstü düz tepelerinde gezegenimizin,
kendi görünmez yapılarını:
insan.
Dili az-çok bir tohum
ama,
uzamın ayasında yanan.

Heceler akkordurlar.
Bitkidirler de:
kökleri
sessizliği parçalayan,
dalları
sesten evler kuran.
Heceler:
bağlarlar çözerler,
oynarlar
benzerlik ve benzeşmezlikte.

Heceler:
şakaklarda olgunlaşır,
ağızlarda çiçeklenirler.
Kökleri
geceyi içer, ışığı yer.
Diller:
akkor ağaçları
yağmurdan yapraklarla.

Yıldırım bitkileri,
yankıların geometrileri:
bir kağıt üzerinde
şiir kendini kurar
gün nasıl kendini
uzamın ayasında kurarsa.

BU CÜMLECİĞİN ORTA NOKTASINDA

Dünyanın tepe dalgasında değilim.
Şu an
tepesinde yaşayanın sütunu değil,
zaman
ayaklarımdan yükseliyor,
kafatasının içinde saçılmıyor
dilsiz bir patlamasında abanozun,
körlüğün tıpkısı bir berraklık.
Ben bir altıncı kattayım,
ben
zamandan sarkıtılan birkafeste.

Altıncı kat:
suların yükselişi ve patırtı.
çarpışan metaller,
aşağıya yetiştirilen kırık cam,
makineler, öfkeleri şimdiden insana benzeyen.
Gece
kendini yokeden bir yaygara,
bir gövde
her kendini kucaklayışla kendini parçalayan.
Körcesine

tutar, el yordamıyla, parçalarını,
toplar
kırılmış adlarını, ve yeniden yayar onları.
Ayrık parmak uçlarıyla
kent kendine dokunur düşlerinde.

Dört yol ağzında değilim:
Seçmek
yanlış başlamaktır.
Ben
şu cümlecliğin orta noktasındayım.
Nereye yönlendirmekte beni?
Sözcükten sözcüğe yankı,
edimler ve tarihler,
doğumum:
Kendi günlerini yırtıp atan takvim
belleğimin boşluğunda.
Ben kendi gölgelerimin torbasıyım.

İniş
anamın gevşek göğüslerine doğru.
Kırışık tepedipleri,
yıkanmış lavlar,
yakınmalar düzlüğü,
kirecin şenliği.
İki işçi çukuru açar.
Parçalanmış
tuğla ve harç ağzı.
Ve orada
tabut yarılmış parçalara:
İki ayrık tahta arasından
gümüş-gri o şapka,
bir çift papuç,

avukatın siyah cübbesi.
Paçavralar, düğmeler, kemikler:
birden bir öbek toz
ışığın ayaklarında.
Dokunulmamış soğuk ışık,
neredeyse uykuda,
şafak ışığı
tepelerden henüz dönüşü,
ölülerin çoban kızının.
Babam olan şey
sığar o yelkenbez torbaya
bir işçinin bana uzattığı
annem ıstavroz çıkarırken.
Bu yapılmadan önce
görüntü dağılıp gider:
Ben orta noktasındayım
bir kafesle sarkıtılmış,
sarkıtılmış bir imgenin içinde.
Çıkış noktası geri çekilir,
varış noktası yokolur.
Ne son vardır ne de başlangıç:
Ben duraksamadayım,
ne biterim ne de başlarım,
dediklerimin
ne ayakları ne de kafası var.
Kendi içimde döner dönerim
ve her zaman rastlarım yine
aynı adlara,
aynı yüzlere

ve rastlamam hiç kendime.
Tarihim benim değil:
O kırık cümleciğin bir hecesi
döngüsel baygınlığında
kentin yeniden, yeniden söylediği

Kent, benim kentim:
Hakaret edilen dikili taş,
onursuz taş,
tükürülen ad.
Senin öykün Tarih'tir:
erek
özgürlük gibi maskelenmiş,
yıldız
rotası ya da yörüngesi olmayan,
oyun
kurallarını umursamadan oynadığımız,
kimsenin kazanmadığı oyun,
kuralsız oyun,
çıkarcı bir tanrının boş kaprisi,
insan
kekeleyen bir tanrı oldu.
Öngörülerimiz
sözü dumura uğramışların söylevi,
peygamberlerimiz
gözlükleriyle görebilenler anca.
Tarih:
gel ve git, sonsuz, kaynaksız.

Kimse gitmedi oraya,
kimse
çeşmeden içmedi,
kimse
zamanın taştan gözkapaklarını aralamadı,
kimse
ilk sözü işitmedi,
kimse son sözü işitmeyecek,
onu söyleyen ağız mırıldanıyor kendi kendine,
kimse
evrenlerin boşluğuna girmedi,
kimse
güneşlerin gübre yığınından geri gelmedi.

Tarih:
gübre yığını ve gökkuşağı.
Terazi
yukarıya, yüksek teraslara doğru:
Yedi nota
berraklıkta eriyip gitti.
Gölgesiz sözler.
İşitmedik onları, yadsıdık,
varolmadıklarını söyledik:
gürültüyü seçtik.
Altıncı kat:
Bu cümleciğin orta noktasındayım:
Nereye
götürüyor o beni?
Biçimi bozulmuş dil.
Yazıtların bahçıvanı: Şair.

DÖNÜŞ

José Alvarado'ya

Köye geri dönmemek daha iyidir,
altüst edilmiş cennet sessiz
şarapnelin kırık parçalarında.
RAMÓN LÓPEZ VELARDE

Sesler köşe başında
sesler
güneşin açık eli içinden
neredeyse sıvı
gölge ve ışık
Marangoz ıslık çalar
dondurmacı ıslık çalar
ıslık çalar
üç dişbudak ağacı alanda
Büyüyor
görünmez yaprakları seslerin
yükseliyor
Zaman
çatıların tepesinde kurumak için uzanan.

Mixcoac'dayım
Mektuplar çürür
posta kutularında
Begonviller
duvarın beyaz kireci önünde
güneşle düzlenmiş
bir leke bir mor
tutuklu elyazısı
güneş tarafından yazılan
Geriye yürüyorum
geriye bıraktığım şeylere
ya da beni bırakan şeylere
Bellek
cehennemin kenarı
balkon
boşluğun üstünde
yürüyor ve ileriye gitmiyorum
Kent tarafından kuşatıldım
havasızım
gövdem yok
yastık ve döşek olan taş yok
bulut ve su olan ot yok
Tin dışarı çıkar
Öğle
ışığın ezici yumruğu
Bir büroda yıkılmak
ya da kaldırıma
hastaneye gitmek
böyle ölmenin acısı
acının kendisine değmez
Geriye bakıyorum
geçip gitmekte olan
sisten başka birşey değil şimdi

Karabasanların filizlenişi
cüzzamlı imgelerin zarar verişi
göbekte beyinlerde ciğerlerde
kolej ve tapınağın cinsel organlarında
sinema salonlarında
isteğin hayalet kalabalığı
burda ve şurdaki toplanma yerlerinde
bu ve şu
dilin dokuma tezgahlarında
bellekte ve onun oturduğu yerlerde
tırnaklı ve sivridişli düşünceler doğurmak
bıçak biçimle gerekçe sürüleri
plaza'da yeraltı mezarlığında
münzevinin kuyusunda
aynaların yatağında ve jiletlerin yatağında
uykusunda yürüyen lağımlarda
nesnelerde dükkan vitrininde
bakışların tahtına kurulmuş

Afetlerin bitkileri
toprak altında olgunlaşır
Yakıyorlar
milyonlarca milyonlarca eski kağıt parayı
Meksika Bankası'nda
Köşelerde ve alanlarda
kamusal alanların geniş tabanlarında
Sivil Kilise'nin pederleri
şeytan kuklaların sessiz bir meclisi
ne kartal ne de jaguar
şahin avukatlar
çekirgeler
mürekkebin kanatları
kesici çeneler

vantrilog çakallar
gölgeden seyyar satıcılar
saygıdeğer yurttaşlar
rakuun
tavuk hırsızı
çıngırak ve yılanının anıtı
mavzere ve *maçet*'e kurban taşı
apoletli *Cayman*'ın türbesi
çimentodan cümleciklerle oyulan tumturaklı söz

Felç edici mimari
kenarlanmış mahalleler
kokuşan belediye parkaları
güherçile yığınları
terkedilmiş alanlar
kentli göçebelerin kamp yerleri
karınca yuvaları solucan tarlaları
kentin kentleri
yara izlerinden geçitler
canlı etten caddeler
Cenaze Avluları
tabutun vitrini yanında
orospular
değersiz gecenin direkleri
Şafakta
sürüklenen meyhanede
devasa ayna ısınır
tek başına içenlerin
yüzlerinin eriyişini düşündükleri yerde
Güneş kemikten yatağından doğrulur
Hava hava değildir
kolları ve elleri olmadan boğar
Şafak perdeleri yırtar

Kent
kırık sözcüklerden bir öbek

Rüzgar
tozlu köşelerde
kağıtları çevirir
Dün'ün haberleri
daha uzak
parçalanmış bir çivi yazısı tabletten
Çatlamış yazılar
parçalanmış diller
kırılmış imler
alt tlachinolli
ikiye ayrık
yanık sular
Merkez yok
toplanma ve kutsanma *plaza*'sı
eksen yok
yıllar saçılmış
ufuklar terhis edilmiş
Dağlamışlar bütün kenti
her kapıda
her alında
$ işareti

Kuşatmadayız
başladığım yere geri döndüm
Yitirdim mi yoksa kazandım mı?
(Soruyorsun
'başarı' ve 'başarısızlık' hangi yasaların elinde?
Balıkçıların şarkıları su yüzüne vurur
kıpırtısız kıyısında ırmağın
Wang Wei'den Vali Chang'a

göl üstündeki kamarasından
Fakat istemiyorum
entelektüel bir inzivayı
San Angel'de ya da Coyoacán'da)
Herşey kazançtır
herşey yitirilmişse

Kendime doğru yürürüm
plaza'ya doğru
Uzam aradadır
altüst edilmiş bir cennet değil
zamanın bir nabız vuruşudur
Yerler akarsu kavşaklarıdır
canlıların çırpınışları
bir anlık bir uzamda
Rüzgar ıslık çalar
dişbudak ağaçlarında
çeşmelerde
neredeyse akışkan bir ışık ve gölge
su sesleri
parlar akarlar yiterler
ellerimde kalan
bir demet yansımadır
İleriye gitmeden yürürüm
Hiçbir zaman varmayız
Bulunduğumuz yere hiç ulaşmayız
Geçmiş değil
şimdidir dokunulamaz olan

TROWBRIDGE CADDESİ

1

Gün boyunca güneş
Güneş boyunca soğuk
Kimse yok caddelerde
parkedilmiş arabalar
Hâlâ kar yok
fakat rüzgar rüzgar
Kırmızı bir ağaç
şu bıçak gibi havada
hâlâ yanıyor
Onunla konuşarak seninle konuşuyorum

2

Dilin terkettiği bir odadayım
Sen tıpkısı bir başka odadasın
Ya da biz ikimiz
senin bakışının boşalttığı bir caddedeyiz
Dünya
duyumsanamadan ayrılır parçalara
Bellek
çürüdü ayaklarımız altında
durduruluyorum ortasında bu
yazılmamış satırın

3

Kapılar kendi kendilerine açılıp kapanır
Hava
içeri girer ve terkeder evimizi
Hava
konuşur kendi kendiyle seninle konuşarak
Hava
sonu olmayan koridorda isimsiz
Kim bilir kimin olduğunu öte yanda?
Hava
döner ve döner bomboş kafatasımda
Hava
dokunduğu herşeyi döndürür havaya
Hava
havadan parmaklarıyla dağıtır söylediğim herşeyi
Ben senin görmediğin havayım
Senin gözlerini açamam
Kapıyı kapatamam
Hava katılaşmakta

4

Şu saat bir duraksamanın biçiminde
Bu duraksama senin biçiminde
Sen bir çeşmenin biçimindesin
sudan değil zamandan yapılan
Parçalarım kesik kesik kımıldar
fıskiyenin ucunda
neydim öyleyim yine de değilim
Yaşamım ağırlıksız
Geçmiş belirsizleşiyor
Gelecek gözlerinde bir parça su

5

Şimdi köprü biçimindesin
Odamız kemerlerinin altında yüzer
Onun senin parmaklığından geçişini izleriz
Rüzgarla dalgacıklanırsın
gövdeden çok ışık
Güneş öte kıyıda
büyür içeri tepetaklak
Kökleri gökyüzünün derinlerine gömülü
Biz onun yapraklarında saklanabilir
Dallarından bir şenlik ateşi yakabiliriz
Gün oturulabilir durumda

6

Soğuk dünyayı hareketsizleştirdi
Uzam camdan yapılma
Cam havadan
En hafif sesler kurar
Çevik heykelleri
Yankılar çoğaltır ve dağıtır onları
Belki kar yağacak
Yanan ağaç titrer
şimdi geceyle sarılı
Onunla konuşarak seninle konuşuyorum.

1 OCAK

Günün kapıları açılır
dilin kapıları gibi,
bilinmeyene.
Dün gece anlattın bana:
Yarın
imleri düşünmek zorunda olacağız,
görünümü çizmek, planı tasarlamak
çift katlı sayfası üzerine
kağıdın ve günün.
Yarın, yaratmak zorunda kalacağız,
yeniden
bu dünyanın gerçeğini.

Gözlerimi geç açtım.
Saniyenin bir anı için
Aztek'in duyumsadıklarını duyumsadım,
uzanıp beklerken
dağlık durunun kıvrımında
ufuktaki çatlaklar arasından
zamanın kesin olmayan dönüşünü.

Fakat hayır, yıl geri dönmüştü.
Bütün odayı doldurdu
ve bakışım neredeyse dokundu ona.
Zaman, bizden yardım almadan,
yerleştirmişti
tıpkı dünkü düzen içinde
boş cadde üzerine evleri,
evler üzerine karı
kar üzerine sessizliği.

Yanımdaydın,
hâlâ uykuda.
Gün yaratmıştı seni
fakat henüz onaylamamıştın
gün tarafından yaratılmayı.
– Benim yaratılmamı da belki.
Bir başka gündeydin.

Yanımdaydın
ve gördüm seni, kar gibi,
görünüşler arasında uyuyan.
Zaman, bizden yardım almadan,
evleri yaratır, caddeleri ağaçları
uyuyan kadınları.

Gözlerini açtığında
yürüyeceğiz, bir kez daha,
saatler ve yarattığı şeyler arasında.
Görünüşler arasında yürüyeceğiz
zamana ve birleştirdiklerine tanık olacağız.
Belki günün kapılarını açacağız.
Ve sonra bilinmeyene gireceğiz.

Cambridge, Massachusetts, 1 Ocak 1975

SON SÖZ

GÜN

Bereketli ağaç her gün. Bu
(Temmuzun beşi) saat be saat dönüşüyor
görünmezliğe: bir ağaç silinmiş
gelecek yapraklarla yüklenmek için.
Günle uzlaşmak için –ışık, su, taş–
sözlerimiz dünya kadar nesneye uzanır
kendisi kalan: yeni yapraklar
sevindirir bizi, kendilerinden bir neden olmadan–
yalnızca bitkisel ünlemler olmakla,
kutlamanın yansımaları
yıllık kimyasal yeniden doğuşu,
akşamın bitmiş sayfayı hemen lekelediği yerde
ve gölge emen gölge, gün
batıyor ateşler içinde, yapraklar içinde.

KÜÇÜK SÖZLÜK

anima mundi: canlı dünya, canlılar dünyası.

Baktria: Hindikuş dağlarıyla Amu Derya ırmağı arasındaki yörenin eski adı.

Camoens: Portekizli şair (1524-1580). 1553'de Vasco de Gama'nın izlediği yoldan Hindistan'a gitti. Daha sonra bu yolculuğu Portekiz tarihi ile harmanlayarak anlattı.

Cayman: Güney Amerika'ya özgü bir timsah türü.

Datia: Kuzey orta Hindistan'da, Madhya Pradeş eyaletinde bir kent. 26.000 nüfusludur. Hint mimarlığının güzel bir örneği olan kare sarayı ve sekizgen kulesi ile tanınır.

Dharmakirti: Budizm'de **Gerçek** kavramı.

donner un sens plus pur aux mots de la tribu: aşiretin sözcüklerine daha saf bir anlam yüklemek. (fr.)

gat: Hindu'ların ırmak kenarlarında ölülerini yaktıkları yer.

hamadryad: genellikle boyu 4 metreden uzun olan, öteki yılanları yiyerek beslenen, doğuya özgü bir yılan, king kobra **(Ophiophagus hannah).**

Himayal Pradeş: Hindistan'da merkezi Simla olan eyalet.

Komorin burnu: Hint yarımadasının en güney ucu olan burun.

Krişna: Vişnu'nun sekizinci bedenleşmiş hali olan Hinduizm tanrılarının en sevilen ve sayılanı. Aynı zamanda Andra Pradeş eyaletinde bir bölge ve ırmağın adı.

Le pays est plein de sources: Ülke kaynaklarla dolu. (fr.)

maçet: Güney Amerika'da kamış kesmek için kullanılan kılıca benzer uzun bıçak.

Nagarjuna: Yaklaşık İ.S. 150 yıllarında yaşamış, Mahayana Budizmi'niny ayılmasını sağlayan Budist rahip.

Nagpur: Maharaştra eyaletinde bir kent.

nim ağacı: Budizm'de kutsal sayılan bir ağaç.

Pessoa: Portekizli şair (1888-1935). Portekiz yazınında 'modernizm'in en önde gelen isimlerinden sayılır. Şiirlerini İngilizce ve Portekizce olarak yazdı.

plaza: kentsel meydan.

Polifemo: Yunan mitolojisinde Poseidon'un oğlu olan tek gözlü dev, çoban. Odissea'da Odisseus ve adamlarını mağarasına kapatır. Odisseus ve arkadaşları ona şarap içirerek gözünü oyarlar ve sonra da koyun postlarına sarınarak kaçarlar.

Prajnaparamita: Budizm'de **Aklın Kusursuz Kılınması** kavramını gösteren tanrıça.

promenad: kale ile kentin ilk evleri arasında kalan meydan.

sadu, saddha, saduki: Budizm'de **İnanç** kavramı.

slot makinası: parayla çalışan otomatik büfe.

Sunyata: Budizm'de **Boşluk** kavramı.

Şiva: Hinduizm'in (Vişnuizm'in ve Şaktizm'in) üç büyük tanrısından biri. (Brahma yaratıcı, Vişnu koruyucu, Şiva ise uğurlu anlamına gelir.) Mahadeva olarak da bilinir. Şiva, fallik tapınmadan kalma dinsel ögeleri kendisinde toplamıştır. Lingam adı verilen fallik bir amblemi olan Şiva'nın eşi (sakti: kocası) Parvati'dir. Şaktizm, Hinduizm ve Lamaizm'i, özellikle de bunlardaki erotik sanata yönelişi etkilemiştir.

Tipu Sultan: Mysore'un son maharajı (1749-1799). Haydar Ali'nin oğlu olan, Tipo Sahip olarak da anılan Tipu Sultan, İngilizlerle üç kez savaştı. Ancak son savaşında başkenti Seringratam'ı savunurken İngilizler tarafından öldürüldü, krallığı bölündü. Savaşımı, pek çok yazınsal çalışmaya konu oldu.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 7
OCTAVIO PAZ 9
ŞİİR VE TARİH 11

LA ESTACION VIOLENTA (1948-57)
Yıkıntılar Arasında İlahi 17
Kırık Küp 20
Irmak 25

AGUILA O SOL (1959-50)
Şairin Çalışmaları
VII 31
XII 31
XIV 32
XVI 32
Kartal mı, Güneş mi?
Bahçe ve Çocuk 33
Ova 34
Yiğit Nota 35
Havadaki Kale 35
Meksika Vadisi 36

SALAMANDRA (1958-61)

Şafak 39
Burada 39
Bilici 40
Arkadaşlık 41
Kesinlik 41
Peyzaj 42
Dokunuş 42
Ustica 43

LADERA ESTE (1962-68)

Kutsal İncir Ağacı 47
Hümayun'un Anıt Mezarı 49
Lodi'nin Bahçelerinde 49
Gündoğumu 50
Öteki 50
Komorin Burnu Dolaylarında 51
Herat'ta Mutluluk 52
Vaftiz Edilmenin Etkileri 54
Hayal 54
Köy 54
Vrindaban 55
Himayal Pradeş (3) 60
Şairin Türbesi 62
Çığlık 65
Uzak Komşu 65
Tıpkısı 66
Yazı 67
Uygunluk 67
Gençlik 67
Dört Bir Yönden Rüzgar 68
Madrigal 77
Suyun Anahtarı 77
Elefanta Adasında Pazar Günü 78
İki Bahçenin Masalı 80

VUELTA (1976)

Kuşbakışı 93
Galeana Caddesi Boyunca 94
Nesneler ve Hayaller 95
Siyah Beyaz Taş 97
Günlük Ateş 99
Bu Cümleciğin Orta Noktasında 101
Dönüş 106
Trawbridge Caddesi 112
1 Ocak 115

SONSÖZ

Gün 119

KÜÇÜK SÖZLÜK 121